MART '85 / 1

100 TL (KDV dahil)

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

Sendikal Sorunlar ve Türk-İş
Türk Dış Politikasında Değişimler
Demokrasi İçin Mücadele mi, Siyasi Meşgale mi?
Mutlak Yoksullaşma

Birlikte Yürümek

1945-1985: Zaferin 40. Yılı

BİR DAHA OLMASIN

GÜN

BU SAYIDA

Sahibi: K. Sami Alptekin • Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: İdris Lütfü Melek • İdare Yeri: 1420 Sk. No: 9 Kahramanlar - İZMİR • Abone Koşulları: Bir Yıllık: 1000 TL, Altı Aylık 500 TL. • İlan Koşulları: Arka kapak: 50.000 TL, İç sayfalar: 25.000 TL, Yarım Sayfa: 15.000 TL. • Dağıtım : ETKİN
Basıldığı Yer:
Aktaş Mat.

Turgut Özal

"GÖKOVA MUHAREBESİ"

GÖKOVA'da yapılacak olan termik santral yoğun tartışmalara neden oldu. Yatağan'daki termik santralin yıkıcı etkilerini yakından gören yöre halkının gösterdiği tepkiler oldukça geniş bir destek gördü. Hükümet ve TRT tartışmaları "demokrasinin kanıtı" olarak sunmaktan geri kalmadı.

Dikkati çeken noktalardan birisi SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün sözleriydi. İnönü'ye göre Özal bu konuyu alevlendirerek kamuoyunun ilgisini gerçek güncel sorunlardan saptırmayı amaçlıyordu. Özal'ın benzer becerileri gözönüne alındığında bu sözlerin bir gerçeği ifade ettiği söylenebilir. Daha da ötesi Gökova konusunun ilk seçimlerde Özal'ın demagojilerinden biri olarak kullanılmasını bile beklemek gerek.

Gökova'da santralin inşaası ile Hükümetin içli dışlı olduğu holdinglerden biri olan ENKA'nın ilgisi de kamuoyunun dikkatinden kaçmadı. ENKA'ya 100 milyar liralık bir iş alanı yaratıldığı belirtildi.

Sorunun bir diğer boyutunu da Özal iktidarının yabancı sermayeye karşı olan teslimiyetçi tutumunda aramak gerekiyor. Son beş yılda yabancı sermayeye çeşitli biçimlerde tanınan imtiyazlar "bu konuda da sorun yok" mesajı ile tamamlanmak isteniyor. Çevrenin korunması için gelişen hareketler bu konudaki tutumun yabancı sermaye için yatırım riskleri arasında önemli bir unsur haline geldiği hatırlandığında Özal'ın Gökova konusunda ayak diretmesi daha bir anlam kazanıyor. Nükleer santraller, serbest bölgeler projeleri karşısında Özal "Gökova Muharebesini" kazanarak "savaş"ı kazanmayı amaçlıyor.

CEZAYİR BAĞIMSIZLIK ÖZAL

Başbakan Özal "Davas-Cezayir Hattı"nda dış politikada bir sorunu çözdü ve Cezayir Bağımsızlık Savaşı'na karşı Birleşmiş Milletlerde Türkiye'nin hata yaptığını kabul etti.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli'nin hükümetin ekonomik politikasını savunmak için bir toplantıda söylediği "Peygamberimize göre rızkın onda dokuzu ticarettir" sözleri hatırlandığında Özal'ın bu girişiminin altında "bağımsızlık felsefesinden çok ticari amaçlar yattığı"nı dile getirmek bir gerçeğin ifadesi oluyor.

Özal iktidarının bağımsızlık konusundaki politikası karşısında Bağlantısızlar hareketinde önemli bir yeri olan Cezayir'in yapılan görüşmelerde Kurtuluş Savaşı yürüten Polisario Cephesi'nin desteklenmesini istemesi anlamlı değil mi?

Dünün yanlışlarını kabul etmek, bugün için gerekli olmakla beraber, yeterli olmuyor; bugün de "düzgün" olmayı gerekli kılıyor.

HAYALİ İHRACAT GERÇEĞİ

Olay patlak verdiği zaman Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral "hayali ihracat" tanımına karşı çıkmış ve varsa bunu yapanları "vatansever" olarak ilan etmişti ama, ihracatta vergi iadelerinden yararlanmak için "hayali ihracat" yapıldığı artık hükümet düzeyinde de kabul edilmiş bulunuyor. Şimdi tartışma haksız ödenen verginin miktarında: 100 milyar mı, yoksa 3-5 milyar mı?

Bu durum doğal olarak, birçok soruyu gündeme getiriyor. Bunlardan birisi adının açıklanmasını istemeyen bir yetkilinin ihracatın %12,5 oranında hayali olduğunu söylemesi karşısında 1984 ihracatının gerçek tutarına ilişkin olanıdır.

Bir diğer konu, bu suç karşısında hükümetin tutumudur. Hükümetin tutumunu "hayali ihracatta tecrübeli" bir ihracatçı şöyle değerlendirdi: "Koskoca holdinglerin şirketleri bile ihraç işlemlerinde üçkağıt yapmış... Şimdi Başbakan Özal tutup, madalya verdiği şirket hakkında nasıl soruşturma açtırır?" Zaten, işin içinde büyük holdinglerin de olduğunun kamuoyuna

yansımasıyla beraber Özal'ın, geriye alabileceği kadarla sınırlayarak ve bu yönde harekete geçerek olayı bitirmeye yöneldiği görülüyor.

Ama asıl soru ortada duruyor: hayali ihracat, rüşvet, yolsuzluk, hayat pahalılığı, düşen ücretler, grev yasakları ve başlayan grev ertelemeleri, düşük taban fiyatları, duran yatırımlar... karşısında "bu gidiş nereye doğru" ve ne zamana kadar?

GENEL KURMAY'DA TOPLANTI

"Hükümet-Silahlı Kuvvetler İşbirliği" sisteminin ve yönetim esaslarının incelendiği toplantı Genel Kurmay Başkanlığı'nda yapıldı.

SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü ise Hükümet-Silahlı Kuvvetler deyiminin kullanılmasına izin verdiği için Hükümeti eleştirdi. İnönü şöyle dedi:

"Hükümet-Silahlı Kuvvetler İşbirliği deyimini yadırgadığımızı, Anayasa'ya aykırı bir davranış akla getirdiği için çok sakıncalı bulduğumuzu ifade etmek isteriz. İşbirliği sözü eşit düzeyde bulunan, biri ötekine karşı sorumlu olmayan iki kuruluşun ortak bir amaç için birlikte çalışmaları anlamında kullanılır. Oysa Anayasamızın 117. maddesine göre, milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından TBMM'ye karşı Bakanlar Kurulu sorumludur. Yine aynı madde Silahlı Kuvvetlerin Komutanı olan Genel Kurmay Başkanının görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumlu olduğunu ifade eder. Bu durumu işbirliği sözü ile nitelemek çok yanıltıcıdır. Hükümetin bazı yetki ve sorumluluklarını devrettiği izlenimini uyandırır."

Son bir yıl içinde-yani demokrasiye geçiş dönemine girişimizden bu yana ister eylem davası olsun, ister kaçakçılık, ister rüşvet hemen her duruşma tutanağına "ilk sorguların işkence altında yapıldığı" na ilişkin dilekçeler iliştiriliyor, bu sanıkların hemen hepsi de mi yalan söylüyor?

Örsan Öymen
Milliyet, 6 Şubat 1985

Bir yandan da ABD liderliğindeki Batı aleminin son yıllarda Sovyet bloku içindeki Müslüman ve Türk azınlıklara yönelen geniş bir strateji kurdukları biliniyor. Batı alemi, oralardaki dindaşlarımızı ve soydaşlarımızı bizlerden fazla sevdiğinden değil, Doğu-Batı mücadelesi içinde onları piyon olarak gördüğünden işe yükleniyor.

Teoman Erel
Milliyet, 11 Şubat 1985

Cumhurbaşkanlığı konseyi üyelerinin "anayasal görevleri gereği" Milli Güvenlik Kurulu toplantılarına tam yetki ile katılmaları, bu kurulun Anayasada öngörülen her konunun sokulması olasılığı ve kapsamlı ve etkili işlemleri nedeniyle sanki Milli Güvenlik Konseyi'nin devamı olduğu görünümünü vermiştir.

Prof. Dr. Lütfü Duran
Cumhuriyet, 23 Ocak 1985

Bireysel haklar, özgürlükler ve güvenceler bakımından (Ana yasa'da) dikkati çeken ilk husus, hürriyetlerin ancak hakim kararıyla kısıtlanabilmesi kuralının artık hemen hemen ortadan kalkmış olmasıdır. "Gecikmesinde sakınca bulunan" her durumda, hakim kararı olmaksızın, kişi özgürlüğü ve dokunulmazlığına, özel hayatın ve haberleşmenin gizliliğine son verilebilir, idari makamlar buna yetkilidir. Hatta sıkıyönetimde ve da olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında meydana gelen öldürme fiilleri de hukuka uygun sayılmak suretiyle, yaşama hakkına bile hakim kararı dışında yollardan son verilebilme olanağı doğmuş ya da bu türden fiiller "anayasallaştırılmıştır."

Dr. Bülent Tanör
İ.Ü. Hukuk Fakültesi
eski öğretim üyesi
İktisat Dergisi, Ocak 1985

International Herald Tribune'den

SALDIRGANLIĞA YARDIMSEVERLİK KILIFI

ABD Başkanı Reagan Nikaragua'daki karşı devrimci gerillalara yardım konusunda:

"En çok ihtiyaç duydukları anda bu istekleri geri çevirmek, Amerikalının, özgürlük savaşlarına yüzlerce yıllık bağlılığını çiğnemektedir... Demokrasiyi sevenler 200 yıl önce bize sırt çevirmediler... Gerillalar bizim kardeşlerimizdir" diyor.

Yığınları yanıltma uzmanı Amerikalılar "yalan söyleyeceksen büyük yalan söyle" diyorlar. Reagan'da öneriyi benimseyerek özgürlük savaşları, kardeşlik, yardımseverlik kavramlarını keyfince çarpıtıp demogoji ve yalanın araçları durumuna getiriyor.

200 yıl önce Amerikan Ulusal Kurtuluşçuları ile Fransız Cumhuriyetçileri omuz omuza Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik için savaşıyorlardı. ABD Başkan'ın Nikaragua'daki kardeşleri ise 40 yıl süren Somoza diktatörlüğünün dirilmesinden çıkarı olan paralı askerler, kendi halkını bombalayan caniler ve soyguncülardır.

Reagan Orta Amerika'yı ABD'nin tek egemen güç olduğu bölge olarak korumak için her yolu denemeye kararlı. ABD'li büyük iş çevrelerinin çıkarları bunu gerektiriyor. Ayrıca gerilim şampiyonu Reagan Granada, El Salvador, Nikaragua gibi tek çabası özgürce yaşamak olan "küçükcük" ülkelere "Karşıkonulamaz" gücünü göstererek barış güçlerine gözdağı vermek istiyor.

Birlikte Yürümek

■ **"Toplumumuzda var olan demokrat çizgiler, görüşler, eğilimler, partiler, kişiler... aralarındaki ayrım noktalarını unutmasalar bile,birlik noktalarını öne alıp, ortak bir mücadele çizgisini benimseyemezler mi?"**

Yeni çıkan her yayının bir "merhaba" yazısı ile işe başlaması bir gelenek olmuştur. GÜN, bu geleneksel gereği yerine getirirken, kendisini okuyuculara anlaşılır bir biçimde tanıtmak istemektedir. Bu tanıtmayı yaparken, "ülkemizde demokrasinin sorunlarına bakış açısı"nın temel ölçüt olduğu inancıyla buradan başlamanın amaca enuygun yol olacağını düşünüyoruz.

★

Son yıllarda ortaya çıkan ve önemli gördüğümüz bir kaç noktaya dikkat çekmek isteriz:

Birincisi, ülkemizin karşı karşıya bulunduğu sorunların ve ülke koşullarını iyiye doğru değiştirememenin sorumluluğunu taşımakla birlikte, mevcut durumun suçlusunun, bu ülkenin demokrat insanlarının olmadığıdır. Ne terörün, ne ekonomik darboğazın, ne de toplumsal yozlaşmanın ve çürümenin suçlusu demokratlar değildir. Demokrat insanları ülkemizin başına bela olmuş her türlü kötülüğün baş sorumlusu (hatta anarşinin destekçesi) gibi gösterme çabaları bir son bulmalıdır.

İkincisi, kendi aralarında tam bir bütünlük gösterememiş olsalar da, ülkemizin sorunları karşısında demokrat insanların sorumlu davranmış olmaları gerçeğidir. Bu insanlar, ülkenin bunalımdan ve terör ortamından çıkış yolunu işaret eden (bugüne kadar da çürütülememiş, geçerliliğini koruyan) haklı tezlere sahip olmalarına rağmen, görüşlerini savunamaz (ya da savunmaz) olmuşlardır.

Demokratik muhalefet ya bir "suç" gibi görüldü. Ya da "başörtüsü" "Hitit Anıtı" gibi hoşgörülebilir, geleneksel muhalefet kalıpları içine sıkıştırıldı.

Üçüncüsü, demokrasi güçlerinin dağınıklığının ve mücadele perspektifine ve moraline yeterince sahip olamayışlarının, meydanı başkalarına bırakmış olmasıdır. ANAP'ı girişken kılan da budur. Öyle ki, Özal gündeme neyi getirdi ise, o tartışıldı; kafaları nereye yöneltmek istediyse, oraya yönelindi; hangi minderde dövüşmek istediyse, o mindere gidildi. ANAP'a karşı muhalefet, adeta aynada onun ters görüntüsü haline geldi. Kendisi için gündemi olmayan demokrasi, böylece, var olan nicel gücünden de daha zayıf ve etkisiz kaldı.

Dördüncüsü: ülkemiz zor ve karmaşık bir dönemden geçiyor. Ekonomik alanda da, toplumsal ve kültürel alanda da durgunluğa ve geriliğe doğru sürükleniyoruz. Bugün yalnızca belirli sınıf ve tabakalar değil, tüm ulusun temel çıkarları böyle bir gidişten zarar görüyor.

Hergün biraz daha iflasa yaklaşırken, kendisiyle birlikte ülkeyi de sürükleyen o "alternatifsiz", o "mucize" politika, toplumun holdingler dışında kalan her kesiminde bir tedirginlik ve gelecek korkusu yaratıyor. Bu gelişmeyle birlikte bir **değişim ve onarım** isteği ve ihtiyacı da hızla toplumun gündemine giriyor. **Değişim ve onarım** istekleri, demokrasi ile eş anlam kazanıyor.

Ülkemizin sorunlarının her geçen gün biraz daha ağırlaştığı oranda yurdunu seven her iyi vatandaşın görev ve sorumluluk bilincine başvurmak gerekiyor.

GÜN, bu bilinçle hareket edecektir. Demokrasimizin geleceği için, elinden geldiğince, kendi katkısını koymaya çalışacaktır.

DEMOKRATİK POTANSİYEL

TV'de basın toplantısında HP lideri Sayın Calp, ANAP'ın, Meclis'teki çoğunluğuna dayanarak istediği gibi at oynattığını söyledi. Ve bundan yakındı. Ama bir çıkış yolu gösteremedi. Calp'ın sözleri hem bir gerçeği, hem de bir aczi ortaya koyuyor.

Meclis'teki muhalefetin "tabansızlık" tan muzdarip olması ve "köprüyü sattırmam!" gibi monologlar üzerine kurulu, mücadele anlayışından yoksun bir "muhalefet" ile yetinmesi kanımızca Sayın Calp'ın bir çıkış yolu gösterememesinin başlıca nedeniydi. Çözümün "vatandaş", "demokrasi" ve "iktidar" kelimelerinin birleşik formülünde yattığını söylemek olanaklıdır. Bu nedenledir ki, Sayın Calp çözümü **siyasi** planda arasa, bu bunalımlı dönemin temel konusunun **siyasi** olduğunu, çözümün de **siyasi** olması gerektiğini kavrayabilse, bu **temel belirlemeyi** yapabilse, ileriyi gören bir muhalefet lideri olarak karşımıza çıkardı. Demokrasinin kaderi herşeyden önce iktidar düzeyinde belirlenecektir, bu da siyasi bir konudur.

Yine Sayın Calp çözümü ANAP'lılardan beklemek yerine, seçmene başvursa; vatandaşın değişim ve onarım isteklerine kulak verse; bunların demokratik talepler olduğunu, demokrasinin bu talepler çevresinde örgütlenerek geniş bir tabana oturacağını anlasa; Meclis'te çoğunluğa sahip olmasına rağmen vatandaşın desteğini yitirmekte olan bir hükümetin, istediği gibi at oynatamayacağını bilse; kendisi şu anda azınlıkta da olsa, ileriye güvenle bakan bir muhalefet lideri olarak karşımıza çıkardı.

ANAP, sınırlı seçenekler ortamında ehveni şer olarak görüldü. Kendini reklam firmalarıyla iyi pazarlıyarak bir "umut" olmayı başarabildi; halkın "demokrasiye geçiş" özlemini sömürdü. Bu nedenlerle Meclis'te çoğunluğu elde etti. ANAP, ülkenin ve vatandaşların temel sorunlarına cevap verdiği için değil, konjonktürel şartların sonucunda iktidar oldu. Şimdi, "icraat"ı ile desteğini aldığı seçmenlerin çok büyük çoğunluğunun çıkarları çelişiyor. Oysa **bu vatandaşlar**, yaşama şartlarının iyileştirileceği umuduyla ona oy verdiler. Dolayısıyla, ANAP'ın seçmen desteği pamuk ipliğine bağlıdır. Hiç kuşku yok ki, olaylar, reklamların

ve göz boyamacılığının gücünü etkisizleştirecek; zaman, gerçeğin gücünü ortaya koyacaktır.

Demokrasinin nesnel, toplumsal gücünü anlamak için aşağıdaki tabloya bakmak yeterlidir.

TÜRKİYE'DE MİLLİ GELİRİN YÜZDE 20'LİK NÜFUS DİLİMLERİNE GÖRE PAYLAŞIMI

Nüfus Dilimi	Payı (%)
En alt yüzde 20	3,5
2. yüzde 20 dilimi	8,0
3. yüzde 20 dilimi	12,5
4. yüzde 20 dilimi	19,5
En üst yüzde 20	56,5
En üst yüzde 10	40,7

* Cumhuriyet gazetesinden alınmıştır.

Bu nesnel durum, iktidar için değil, demokrasi için bir potansiyel güce işaret etmektedir. Bu durum karşısında, "felsefesi" başkalarının ve toplumun zararı pahasına **kişinin** köşeyi dönmesi üzerine kurulu olan, kendi içinde bile bu "felsefe" doğrultusunda çıkar çatışmalarının yeraldığı, yolsuzluk iddialarının ayyuka çıktığı bir hükümet, daha ne kadar bildiğini okuyabilir? Bu sorunun cevabı kolaylıkla verilebilir: vatandaşın desteğini yitirdiği zamana kadar...

Ama asıl önemlisi, böyle bir sorunun ilk muhatabının muhalefet partilerinin sayın liderleri olmasıdır. Çünkü nesnel durum, aynı zamanda, muhalefet partilerinin üstlenmeleri gereken işlevi de, kendilerine gerçekten muhalefet partisi hüviyetini kazandıracak olan işlevi de ortaya koymaktadır. Muhalefet partileri, değişim ve onarım isteklerini içeren bir program etrafında vatandaşı örgütledikleri; siyasi deneyi zayıf, bu nedenle, yalan ve demagoji bombardımanı altında kolaylıkla şaşırtılabilen vatandaşı aydınlatabildikleri; onların, yaşadıkları olaylardan, bir daha kolaylıkla saptırılamayacak dersler çıkarmalarına, siyasi deney ve bilinç kazanmalarına yardımcı oldukları zaman, işte o zaman, demokrasinin toplumsal tabanı genişleyecek ve demokratik potansiyel, demokratik bir güce dönüştürülebilecektir.

Demokrasiye gönül vermiş insanların, muhalefet partilerinden bunu beklemeleri haklarıdır. Nesnel durumun kendiliğinden ülkeyi demokrasiye götürmeyeceğini herkes bilir. Uğrunda mücadele edilmezse, hiç bir davanın, en haklısının bile, kendiliğinden başarıya ulaşmadığını tarih bize gösteriyor.

Buna şunu da eklemek gerekir: demokrasiyi, iyi niyetler, mükemmel programlar, Meclis'te verilmiş esaslı önergeler değil, onun maddi güç oluşu ayakta tutacaktır.

Demokrat olmanın temel ölçütünün, böyle bir amaç karşısında takınılan tutuma bağlı olacağı inancındayız. Bunun dışındaki her türlü "demokrat" jest, fiyakalı laf, iktidarın keskin eleştirisi pek fazla bir anlam taşımayacaktır.

DEMOKRATİK ALTERNATİF

ANAP iktidarı ülkemizdeki ekonomik ve toplumsal bunalıma çıkış yolu bulamıyor. Tam tersine bunalımı tehlikeli boyutlarda derinleştiriyor. Sorunları çözmek üzere alınan ve bol bol reklamı yapılan tedbirler, kısa sürede geçerliliğini yitiriyor. Bu gelişme, besbelli ki, siyasi etkilerini de gösterecek, yeni siyasi kutuplaşmalara yol açacaktır. Alametin her türlü belirtisi vardır.

ANAP iktidarının "başarılı icraatları" ülkeyi yeni bir iktidar arayışına, erken seçime götürebilir.

Yeni bir iktidar arayışı, sadece demokratlara değil, demokrasi düşmanlarına da açılmış bir yol olacaktır. İktidar sorununun anti-demokratik çözümü, her ülke için cıddi bir tehlikedir. Ülkemizde bugünkü "geçiş demokrasisini" bile içine sindiremeyenlerin varlığı bir gerçektir. Bunlar, özellikle Parlamento'nun ve siyasi partilerin varlığına yönelen tehditleriyle kendilerini ele vereceklerdir.

Bu tehditlerin bertaraf edilmesi, her türlü anti-demokratik girişimin etkisiz hale getirilmesi, demokrasiye inanmış partilerin en başta gelen görevidir. Bu partiler bilmek zorundadırlar ki, demokrasinin varlığını koruma ve geliştirme şansı, ancak vatandaşın ona sahip çıkmasıyla mümkün olacaktır. Parlamento'nun hem içinde, hem dışında oluşacak güçlü bir demokratik hareket, demokrasinin, dolayısıyla ülkemizin aydınlık geleceğinin güvencesidir.

Mevcut hakların küçümsenmemesi, onlardan geriye gidişin kabul edilmezliği, bu hakların titizlikle korunması ve **kullanılmasında** siyasi partiler duyarlı ve girişken olmalıdırlar. Bu bakımdan, "demokrasiye geçiş süreci"ni "demokrasinin kısıtlanması ve bu kısıtlamalarla bir arada yaşamaya alışma" biçiminde anlamak yerine, "demokrasinin kitlesel tabanını genişletme ve demokratik bir alternatif oluşturma süreci" diye anlamanın sonsuz yararları var. Çünkü böyle bir anlayış, hepimizin önüne **günün görevini** koyacaktır.

Demokrasiyi savunan siyasi partilerden, **değişim ve onarım** taleplerine sahip çıkmalarını, bu talepleri içeren bir program etrafında vatandaşları örgütlemelerini, ANAP'ın politikasından zarar gören toplumsal kesimleri demokrasi saflarına kazanmalarını, her türlü anti-demokratik iktidar arayışlarına karşı uyanık olmalarını, böylece **bir demokratik alternatifi** ortaya koymalarını istemek herhalde hepimizin hakkıdır.

KENDİ KENDİMİZE SORULAR-SORULAR...

Toplumumuzda var olan demokrat çizgiler, görüşler, eğilimler, partiler, kişiler ülkemizi bunalımdan çıkarmak, demokrasiyi geliştirmek ve kökleştirmek için, aralarındaki ayrılıklara rağmen, ortak bir amaç etrafında birleşemezler mi?

Aralarındaki ayrım noktalarını unutmasalar bile, birlik noktalarını öne alıp, ortak bir mücadele çizgisini benimseyemezler mi?

Bunun için verimli, sonuç alıcı, amaçlı bir tartışma ortamı oluşturulamaz mı?

Ortak kazanımlar için, ortak mücadele verilemez mi?

Demokrasi mücadelesine birlik, perspektif ve moral güç kazandırılamaz mı?

Özal'ın ortaya attığı tartışma konuları yerine, bunlar tartışılamaz mı?

Amaçtan uzaklaşmayan, kişiselleştirmelerden uzak, iyi niyete, iknaya, karşılıklı saygıya dayalı bir tartışma ortamı yaratılamaz mı?

Birlikte yürümek mümkün olamaz mı? ●

■ "ANAP'a karşı muhalefet, adeta aynada onun ters görüntüsü haline geldi. Kendisi için gündemi olmayan demokrasi, böylece, var olan nicel gücünden de daha zayıf ve etkisiz kaldı."

"Başkanın Adamları" filminden notlar

Yüce Menfaatler

Murat A. Güner

AMERİKA Birleşik Devletleri Başkanı, masanın bir ucundan adamlarını sıkıştırıyor:

— Ne oldu bu generale?

— Efendim, Vietnam'dan geldi, sonra...

— Evet, sonra?

— Sonra efendim, eee..., şey, orada olanları açıklayacağım diye tutturdu...

— Neyi açıklayacakmış, ne olmuş?

Tartışma geliştikçe anlıyoruz ki, söz konusu general Vietnam'dan döndükten sonra, üstlerine çıkıp, "yaptığınız alçaklıkları açıklayacaksınız, yoksa ben açıklarım" demiş. Yukarıdakiler bu postayı yememişler. Toplantıda Başkanın masasında bulunan bazı yetkililerin bilgisi altında adam "halledilmiş". Nasılı, gayet kolay olmuş. Sağolsun gizli örgütlerin marifetleri. Alakasız bir ölüm, cinayet haline getirilip generalin üzerine yıkılmış. Madalyalı savaş kahramanı, ömrünün geri kalanını parmaklıkların gerisinde geçirmeye mahkum edilmiş. Şimdi de eline birkaç nükleer başlıklı füze geçirmiş, hesap sormaya kalkıyor.

— Neden be adamlar? diye hayretle bağırıyor Başkan. Oysa hayret edecek birşey yok. Sorun "yüce menfaatler" olunca herşey mümkün. Dev silah tekellerinin kârları azalmasın diye, kazanılamayacağı çoktan anlaşılmış bir savaşın bile bile sürdürüldüğü, Vietnamlı'ları boşverin ama, binlerce Amerikalı'nın yok yere öldüğü açıklanacak değildi ya.

Bu kadarla kalmıyor. ABD Başkanı biraz sulugözlü çıkıyor. Generalin açıklamasını istediği belgelerin ortaya koyduğu iğrençlikten kusacak hale geliyor. Generali haklı buluyor. "Bu gerçekler halktan gizlenemez, iyi gibi, kötü de tartışılabilmelidir, Amerika bunun yapılabildiği gibi ülke olduğu için büyüktür" diyor. Duygusal Başkan, Amerika'nın nasıl bir ülke olduğu konusundaki yanılmasıyla, ölüm fermanını imzalıyor. Generalle birlikte keskin nişancıların kurşunlarına hedef oluyor. Başkanın asık suratlı "adamları", devlet menfaati adına, istemeye istemeye, başkanlarını harcamak zorunda kalıyorlar.

Televizyonlarımızda da izlediğimiz bu konunun başka benzerleri, "yüce menfaatler" adına bilinir rezillik, komplo ve entrikanın işlendiği yüzlerce film ve roman bulunuyor. Bunları teknik ve sanat yönlerinden eleştirenler olabilir. Ya da konuların kimi bölümlerini ve bunların işleniş biçimlerini fantazi bulanlar, Amerikan sinemasının olayları çarpıtarak sunmaktaki başarısını hatırlatanlar çıkabilir, vb. Hepsine hak veririz. Ama biri çıkıp da, "Bu kadar da entrika olmaz" derse biz de "bu kadar saflık olmaz" deriz. Çıkarın duygusal başkanla atom bombalarını, olsun size sıradanın sıradanı bir öykü. O kadar ki, hergün heryerde raslanan cinsten.

Aslında vatandaşın yönetenlere inanmasına, ya da inanmak istemesine şaşılmamalı. Örneğin, sayıları hiçte az olmayan sıradan Amerikalı'lar için, aksi dayanılmaz bir karabasan olurdu. Bir yanda bitmez tükenmez taksitler, çocukların eğitim sorunları, iş sorunları, tüketim düzeyini koruma çabası; fakat öte yandan dünyanın en zengin, en kudretli, en özgür ülkesinin vatandaşı olma gururu. İşte yaşamın dengesi ancak buna inanmakla kurulur. Dengenin bozulması demek, yıkılmak, yokolmak demektir. O zaman görüntünün arkasındaki için kafa' yormamak, dehşetengiz düşünceleri yanına yaklaştırmamak zorundadır sıradan Amerikalı' mız. Gerçek pat diye önüne düştüğü zaman bile, hemen geri dönüp hızla uzaklaşmalıdır. Film ya da romansa, isterse "sosyal içerikli" olsun, zaten vakit geçirmek içindir. Düşünce mi? Düşünmek, kötülüklerin iyiki sadece filmlerde ya da başka zaman ve mekanlarda bulunduğunu değerlendirmeye yarar.

Ne yazık ki, dengesini korumaya sıradan Amerikalı kadar düşkün olmayanlar için, diz boyu çamuru farketmemek olası değil. Bir otuz saniye, tarih boyunca, yüce menfaatlerin nasıl olmadık haydutlukları gizlemeye yaradığını anımsamaya yeter. Çünkü gün geliyor, gerçekler açığa çıkıyor. Bu seferde yorumlar aynı amaca hizmet ediyor. Yüzlerce yıl öncesinin olayları sadece istenen yorumu getirmek için anılıyor. Sözgelişi, bilin bakalım Şehzade kardeşlerini neden boğdurmuş? Kuşkusuz, birlik, bütünlük, devleti korumak için. Tarih "iyi ki boğdun Meh-meet" şarkısıyla öğretilmek isteniyor.

Amaç yüce maenfaatleri korumaksa eğer, çağdaş dünyamızın gizlilik gibi araçları da var. Gizlilik esas olunca da yapılabilecekler artık hiçbir ölçüye sığmıyor. İnsanlık ve vatandaşlık haklarına yönelen tehditler korkunçtur. Olan bitenin ayrımına varanlar bazen bütünüyle siniyor, bazen de ne kadar boynu eğik, ne kadar boşvermiş olursa olsunlar karşılaştıklarını kabullenemiyorlar. Büyük tehlike burada. O zaman gelsin tekrar gizlilik, şiddet, binbir dalga dümen.

Olayın özeti şudur: yüce menfaatler kisvesi altında, açık diktatörlükler bir yana, sözüm ona gelişmiş demokrasilerde bile, en temel özgürlükler vahşice ayaklar altına alınabilmektedir. Hiç de demokratik sayılamayacak yasalar bile yüce menfaatler gibi bir kavram adına resmen çiğnenebilmektedir. O tarihsel kesitte, gücü yeten, bu menfaatin nerede başlayıp nerede bittiğini, saptayabilmektedir. Böylece temel özgürlüklerin yok sayılması, doğrudan insanın değerinin sıfıra indirilmesi anlamına gelmektedir.

Özgürlüğe ulaşmak akıl ister. Bu akıl ise düşünmek için düşünen bir akıl değil, deney içinde doğrulanmanın gücünü taşıyan, neyin ne olduğunu ve nasıl olması gerektiğini bilen, bunların gerçekleştirilmesi için uygun davranış içinde olan akıl olmalıdır. İnsan, özgürlüğünü ancak böyle bir akıl aracılığıyla koruyabilecektir. ●

Bir Daha "Bugünkü Aklım Olsaydı" Dememek İçin

Sedat Karaçam

"Bugünkü aklı olsaydı" acaba TÜRK-İŞ 82 Anayasasına ve Sendikalar Yasası'na karşı nasıl bir tutum alırdı?

Yılların çabası ve fedakarlıkları ile yaratılan sendikalar dernekleştirilirken, sendikal çalışmalar işyerlerinden kovulurken, grev ve toplu iş sözleşmesi prosedürü her yolun YHK'ya çıktığı formaliteler zincirine dönüştürülürken, sendikalar her an suç işlemeye hazır örgütler varsayılarak tekeller karşısında dişleri ve tırnakları sökülmüş "aslanlar" durumuna getirilirken, denetim kılıcı sendikaların tepesine asılırken... acaba ne yapardı?

Gerçeğe gözlerini kapayıp "yapamazlar", "cesaret edemezler" gibi dayanıksız düşüncelere kendini kaptırmasaydı, üç yıl boyunca YHK'da, asgari ücret komisyonlarında, mini-maksi zirvelerde figüran konumuna itilirken acaba ne yapardı?

Tekellerin neden olduğu bunalımın yine tekeller lehine çözülebilmesi için öne sürülen "milletçe fedakarlık yapmalıyız" demagojisine karşı çıkmayıp, gerçek ücretler 1963 yılındaki düzeyin altına itilirken, nüfusun % 20'lik azınlığı ulusal gelirin % 55,5'unu alır duruma gelirken acaba ne yapardı?

Genel Başkanının ağzından "Ne demek işçi sorunu? Ne demek o? Var mı ki, işçi sorunu Türkiye'de? Bitmiş herşey yahu..." (1) diye feryat eden milyonluk işçi konfederasyonu, sendikaların işini bitirmek için kolların sıvandığı zaman kanımızca mutlaka başka türlü davranırdı.

Sendikal mücadele son tahlilde işyerindeki işçilerin mücadele azmine bağlıdır. Son sözü işçiler söyler.

İŞÇİLERE FEDAKARLIK, İŞVERENLERE HAK

Bunalımdan kurtulmak isteyen tekeller, işçi haklarına ve örgütlenmesine yaygın bir saldırı başlattılar. Maliyetler içindeki ücretler payı, "dış pazara açılma" veya "ihracata yönelik sanayileşmede" kilit sorunlardan birisi durumuna geldi. Çünkü teknolojisi geri, örgütlenmesi ve kapasitesi düşük yerli sanayinin rekabeti maliyetler içinde düşürülmesi olanaklı olan tek unsura, işgücünün ucuzlatılmasına bağ-

lıydı. Doğal olarak düşük ücret, toplu iş sözleşmesinde işçiyi ve sendikasını sonucu etkileyecek düzeyde etkin bir güç olmaktan çıkarmakla olanaklıydı.

Atılan her adımda, her uygulamada, her değişiklikte bu stratejinin damgası vardı. Bu amaçla sendikalar "yeniden" düzenlendi, sendika ve toplu iş sözleşmesi yasaları değiştirildi.

Değişikliklerin sonucunu TÜRK-İŞ eski Genel Başkanı Halil Tunç şöyle değerlendiriyor:

"...Türkiye'de bugün özgür sendikacılık yoktur. Özgür sendikacılıktan söz edebilmemiz için toplu iş sözleşmeli, grevli sendikacılığın olması gerekiyor. Grev hakkı yürümüyor ve yürümeyecek de. Ama kağıt üzerinde var gibi görünüyor. Sendikacılık, sendikal hak ve özgürlükler 1982 Anayasası ile bitmiştir. Gerçek budur." (2)

Sendikal hareket içinde nesnel olarak önemli bir ağırlık kazanan TÜRK-İŞ ağırlığına uygun bir karşı çizgi izlemedi. Yeni kayıplara engel olmak ve giderek kaybedilen hakları yeniden kazanabilmek için yalnızca durumu sergilemenin yetmeyeceği açıktır. TÜRK-İŞ'in çizgisi neden başarılı olamamış ve kayıpları engelleyememiştir? Bu sorunun cevabı bundan sonra izlenmesi gereken politika bakımından da önemlidir.

GELENEĞİN OLUMSUZ SONUÇLARI

TÜRK-İŞ'in acz içine düşmesindeki temel neden politikasının "klasik TÜRK-İŞ geleneğinin" unsurlarına dayanıyor olmasıdır.

Burada geleneğin birkaç unsuruna değinmekle yetineceğiz.

TÜRK-İŞ kuruluşundan bugüne iktidarlarla iyi geçinmeyi ilke edinmiştir. Kendisinin "partiler üstü sendikacılık" dediği, gerçekte ise iktidarların dümen suyuna gitmek demek olan bu politika, TÜRK-İŞ'i peşinen iktidarların uyguladığı sosyal ve ekonomik politikaya esir etmektedir. TÜRK-İŞ örgütlenmenin temel amacı olan örgütlü gücüne dayanarak hak arama eylemini bir yana koyup, tepeden işleri bağlamakla kendini sınırlamaktadır. Daha çok karşı tarafın vicdanına seslenmekle yetinmekte, hak arama mücadelesinde yalnızca haklı kanıtların öne sürülmesinin yeterli olacağını sanmaktadır. Gerçeği en açık ve en etkileyici biçimde yansıtan kanıtların bile kendiliğinden sonuç alamayacağını, etkin bir güçle desteklenmeyen kanıtların ve önermelerin yaptırım gücünün olmadığını unutmaktadır. "Fedakarlıkların paylaşılması", "sorumluluklar ve görevler" edebiyatına kolayca kapılmaktadır. Fedakarlık anlayışı TÜRK-İŞ'te öylesine etkili olmuştur ki Arı Bisküvi Fabrikası işçilerinin 360 milyon TL tutarındaki alacaklarını yasalara dayanarak üretimi durdurma yoluyla almaya çalışmaları Bölge Temsilcisini yerinden etmiş, yeni atanan Bölge Temsilcisinin ilk demeci ise "üretimi artırmanın en önemli görev olduğunu" hatırlatmak olmuştur. TÜRK-İŞ yeni sendikal düzenlemeler gündeme geldiğinde yeni durumun kendisine hiçbir etkisi olmayacağı, kısıtlama yaratmayacağı gibi bir varsayımla hareket etmiştir.

TÜRK-İŞ ağırlıklı olarak kamu işyerlerine dayanmaktadır. "İşleri tepeden bağlama anlayışı" işyerlerindeki çalışmalara işçilerin yaygın ve etkin katılımını önemsememe sonucunu doğurmuş ve düşük bir sendikal örgütlenme yaratmıştır. Bu durum TÜRK-İŞ'in örgütsel gücünü olumsuz biçimde etkilemiştir. TÜRK-İŞ' 1980 öncesinde, ileri örgütlenme düzeyi ve etkin mücadele gerektiren özel sektör işyerlerindeki işçilerin sendikası durumuna bu nedenle gelememiştir.

TÜRK-İŞ geleneği yeterince sınavdan geçmiş ve yüzünün akıyla çıkamamıştır. TÜRK-İŞ'in, kendi geleneğini gözden geçirmeden yeni koşullarda haklar alabilmesi olanaksızdır. Eğer bu güne kadar uyguladığı örgütlenme ve işleri tepeden çözme politikasını sürdürmekte ısrar ederse, hem kendisini hem de haklarını aramak görevini üstüne aldığı işçileri büyük yıkımlar bekliyor demektir. TÜRK-İŞ'in "şimdiye kadar gülen işçileri ağlatmaya kararlı" işverenleri insafa davet etme ve vicdanlarına hitap etme gibi yöntemlerle ikna edemeyeceği açık bir gerçektir.

Gerçekler ve görevler TÜRK-İŞ'i yeni bir mücadele çizgisi oluşturmaya zorlamaktadır. Yeni koşulların sonucu olan yeni görevlerin TÜRK-İŞ için alışılmadık olduğu doğrudur. Ancak başka bir yol da yoktur. TÜRK-İŞ, yeni bir mücadele çizgisi oluşturabilmek için bir yandan kendi geleneğinin olumsuz özelliklerinden sıyrılmalı, diğer yandan da bir parçası olduğu sendikal hareketin bütününün tarihsel ve güncel olumluluklarına dayanabilmelidir.

TÜRK-İŞ SADECE OLUMSUZ DEĞİL OLUMLU DENEYLERE DE SAHİPTİR

Son yıllarda işçilerin ve sendikal hareketin çıkarlarını savunduğu, en etkin silahlarını yitirdiği bir gerçektir. Ancak kerameti kaybedilen haklarda görüp çaresizliğe düşmek yanlıştır. TÜRK-İŞ en başta kendi tarihine dönüp baktığında işçilerin çok zor koşullarda bile kendisine yol açmayı başardığını, bileğinin hakkıyla bir bir kazandığını görecektir. İkinci Dünya Savaşı'nda Anti-Faşist Bloğun zafer kazanması, ülkelerin içsiyaset koşullarında da demokrasiden yana olumlu etkiler yaratmıştır. Bu durum ülkemizdeki iç dinamiklerle birleşince demokratik ve sol kitle örgütlenmeleri ortaya çıktı. 1946'dan başlayarak yaygın biçimde sendikalar kurulmaya başlandı.

1946-1960 yılları sendikal hareketin zor koşullardaki mücadele yılları oldu. Sendikalar, 1947'de çıkartılan, kısıtlamalar ve yasaklar yönünden yürürlükteki 2821 sayılı yasayla büyük benzerlikler gösteren Sendikalar Yasası'nın içerdiği anti-demokratik hükümlere rağmen geliştiler. Sendikal hareketin gücünü azaltan yanlış eğilimlere rağmen işçiler sendikaların örgütlenmesinin artık engellenemez bir gerçeklik olduğunu kanıtladılar. 31 Ocak 1961'de 29 ilden gelen 200 bin işçi Saraçhane Meydanı'nda grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklara ve demokratik taleplere ulaşma kararlılığını ortaya koydu. 28 Ocak 1963'te KAVEL'de ve diğer 40 küsür işyerinde fiilen uygulanan grevlerle yasaların çıkarılmasını zorladılar. 24 Temmuz 1963'de grevli-toplu sözleşmeli sendikal hakları elde ettiler.

Sendikal hareketin günümüzdeki gücü ile 1946'lardaki gücünü kıyaslamak bile gereksizdir. Önemli birikime sahip sendikalar bugün her bakımdan çok daha elverişli mücadele koşullarına sahiptirler.

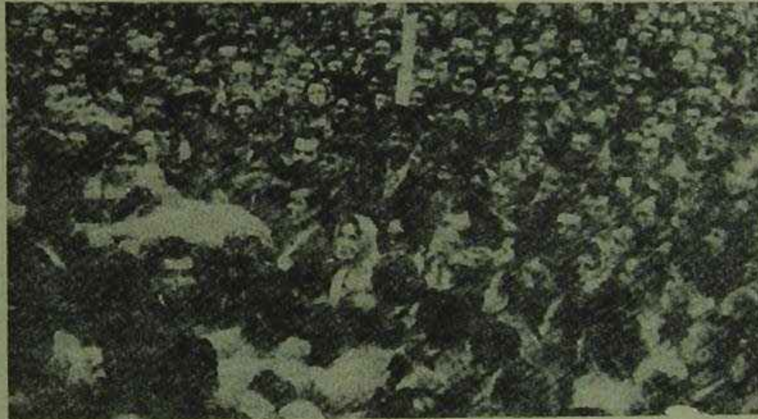
Sendikal hareketin yeni bir mücadele hattı oluşturmasının başlangıcı ve ağırlık noktası dağınıklığı sona erdirmeleri ve örgütsel yapılarını güçlendirmeleridir.

TÜRK-İŞ yeni koşullarda işçilerin neredeyse bütününü kapsayacak ve temsil edecek bir konfederasyon olma durumuna gelmişken isteksiz davrandı. Yeni katılmalar sonucunda sendikalarda doğal olarak değişebilecek güç dengelerinden ürken eğilimlerin üstesinden gelemediği için, bilinçli bir örgütlenme politikası oluşturamadı. Bu durumda yeni üye olan onbinlerce işçi TÜRK-İŞ'in üye sayısını artırmaktan öte onun örgütlü gücünü yükseltmedi. Bu durum bazı işkollarındaki işçilerin bağımsız sendikalarda veya değişik konfederasyonlarda örgütlenmeleri sonucunu doğurdu.

Yeni sendikal yasalardan sonra sendika seçimine zorlanan binlerce DİSK üyesi işçinin sorunu halen devam etmektedir. TÜRK-İŞ bazı kaygularla sendikal hareketin bu önemli unsuruna uzak durur ise kendi gücünü zayıflatmış olacaktır.

"Hükümetle ikinci zirve yapılması ihtiyacı, 17 Temmuz 1984 tarihinde yapılan ilk zirve toplantısının sonuçlarının bugüne kadar alınamayışından doğmuştur. İlk zirve sonuçlarına bakarak, ikinci zirvenin neler getirebileceğini tahmin etmek doğru olmaz. Bu tahmin, ikincisinin de aynı olacağı yönünde olabilir ki, bizim umutsuz olmamız halinde, bu gibi toplantılara katılmamamız gerekir." (3) diyordu. TÜRK-İŞ'in ısrarlarıyla zorla yapılan Şubat 1985 zirvesinin sonuçlarını değerlendirdiğinde sayın Yılmaz'ın artık böylesi zirvelerden umudunu kesmesi yerinde bir davranış olacaktır.

TÜRK-İŞ'in sonucu önceden belli toplantılara katılması artık işçi aleyhine kararların meşrulaşmasından öte bir sonuç doğurmamaktadır. TÜRK-İŞ bu kötü görüntüye son verdiğinde sonuçları gerçekten

1963 Saraçhane Mitingi

SUÇ ORTAĞI DURUMUNA DÜŞMEKTEN KURTULMAK

TÜRK-İŞ sendikaların güçlendirilmesini bir yana iterek tepedeki komisyonları ve zirveleri çözüm olarak görmekten vazgeçmelidir. Anımsanacağı gibi 17 Temmuz 1984 zirvesinde TÜRK-İŞ'in 18 talebinden yalnızca ikisi kabul edildi (Bunlardan biri ay-yıldızlı ambleminde kullanabilme isteği idi.). Şubat 1985 zirvesinden ise kocaman bir hiç elde edildi.

Hükümetle Şubat ayında yapılan zirve konusunda Sayın Ş. Yılmaz:

etkileme olanağını elde edecektir.

Bu kararları sahipleri ile başbaşa bırakacak, işçilerin bu toplantılara bakışında netlik sağlayacaktır.

CANLI BAĞLAR

TÜRK-İŞ İstanbul Temsilciler Toplantısı tabanın bilgilendirilmesi ve sendikal çalışmalara etkin biçimde çekilmesinin iyi bir örneği oldu. Bu tür genel üye, temsilci ve sendika yönetimleri toplantıları sendikaların içinde canlı atmosfer yaratacağı, sendikal demokrasiyi güçlendireceği için önemlidir. Bir sendika yönetiminin tabanı ile ortak politika üretme kanallarını açması ve tabanın etkin desteğini kazanması mücadele yeteneğini artıracaktır.

Sendikal mücadele son tahlilde işyerindeki işçilerin mücadele azmine bağlıdır. Son sözü işçiler söyler. Bu nedenle sendikaların örgütlenmeleri merkez, bölge, şube örgütlenmeleri ile sınırlı kalmamalı işyerleri düzeyinde de örgütlenmesi gerekmektedir TÜRK-İŞ, işyeri örgütlenmelerinde temsilciler atamakla yetinmemeli, canlı birimler oluşturmalıdır. Öncelikle temsilcilerin atanması değil, seçilmelerini istisnasız her yerde ilke olarak koymalıdır. Seçimler sendikanın işyerindeki otoritesini güçlendirecektir. Seçimle gelen işyeri, atölye, ünite temsilcilik kurulları TÜRK-İŞ'i etkin, dikkate alınması zorunlu bir güç yapacaktır. İşyerlerindeki keyfi uygulamaların, özellikle en güncel sorun olan işten çıkarmaların önünde güçlü bir baraj olacaklardır.

TÜRK-İŞ ve bağlı sendikaların önemli bir bölümü basın-yayın çalışmasını önemine uygun biçimde ele almamaktadırlar. Bu eksikliklerini giderdiklerinde, sendikalar üyelerini doğrudan bilgilendirmenin ve yönlendirmenin araçlarını yaratmış olacaklardır.

YAŞAYAN ÖĞRENİR, ÖĞRENEN ÇÖZER

Sendikal hareketi ve bu hareket içinde önemli bir ağırlığa sahip TÜRK-İŞ'i bekleyen sınavlar çetindir. Ancak bu sınavları başarı ile atlatabilmenin potansiyel güçleri de hazırdır. Yeter ki işçilerin hak arama mücadelesine gerçekten önderlik etmek niyetinde olunsun. Ancak şöyle veya böyle, sendikalar görevlerini kavrarlarsa daha kolay, kavramazlarsa biraz daha zor ama sonuçta işçilerin başarılı olması kesindir. Cumhuriyet Gazetesi köşe yazarlarından Ş. Ketenci'nin söylediklerine katılmamak mümkün mü?

"İşçiler kitaplardan değil, kendi yaşamlarından demokrasiyi, sendikal hakları tanımışlardır. Demokratik haklarını, sendikal haklarını kullanabildikleri, kullanamadıkları ve de şeklen kullandıkları dönemleri kendi yaşamları içinde karşılaştırma olanağı bulmuşlardır. Elbet haklarını kullanmayı isteyecekler, içleri boşaltılmış, güçlerini yitirmiş sendikalarını yeniden doldurma, güçlendirme, haklarını kullanma koşullarını yaratma yollarını da bulacaklardır."●

1,2,3: Nokta, Sayı 1, Yıl 3

Silahsızlanma Görüşmeleri

Şekip Aydın

İKİ büyük nükleer gücün silahsızlanma gündemiyle görüşme masasına oturması, her zaman dünyanın kaderini olumlu yönde etkileyen bir olay olmuştur. Cenevre'de Ocak ayında Sovyet Dışişleri Bakanı Gromiko ile Amerikan Dışişleri Bakanı Shultz arasında başlatılan görüşmeler de bu kapsamda ele alınmalıdır.

On dört ay süren kopukluktan sonra başlayan Cenevre görüşmeleri henüz bu sorunun çözümü yönünde atılmış küçük bir adım niteliğindedir. Cenevre'de diyalog kopukluğuna son verilip verilmemesi sonusu ele alınmış ve görüşmelerin sürdürülmesi uygun görülmüştür. Bundan sonra uzun menzilli füzeler, orta menzilli füzeler ve uzayın silahlandırılması konularında üç çalışma grubu oluşturulacak ve görüşmeler derinleştirilecektir.

Buraya kadar herşey olumludur. Ama görüşmelerin öncesinden başlayan, görüşmelerden sonra da devam eden bazı olumsuzluklar görüşmelerin geleceğine gölge düşürmektedir.

Olumsuzlukların başında ABD'nin silahlanma çabalarının artarak sürmesi gelmektedir. ABD yetkilileri görüşmeler nedeniyle Avrupa'ya orta menzilli füzelerin yerleştirilmesi girişimlerini yavaşlatmayacaklarını açıklamışlardır. Ayrıca, MX füzelerinin yapımını da hızlandırmışlardır. Çok daha önemlisi, uzayın silahlandırılması girişimlerine son vermeyeceklerini, bu yönde başlatılan araştırmaları durdurmaya niyetli olmadıklarını belirtmişlerdir.

Reagan'ın "Stratejik Savunma Girişimi" adını verdiği uzayın silahlandırılması projesinin yalnızca araştırma aşaması için ayrılmış olan para 25 milyar dolardır. Araştırmalarda istenen sonuçlara ulaşılır ve proje tamamlanırsa toplam maliyet 500 milyar doları bulacaktır.

Öyle görünmektedir ki, Reagan yönetimi uzayın silahlandırılmasına dayalı yeni bir nükleer savaş stratejisini uygulamaya sokmakta kararlıdır. Başkan Reagan Beyaz Saray'ın halkla ilişkiler uzmanlarına uzayın silahlandırılması girişimlerinin benimsetilmesi yönünde bir kampanya açmaları için emir vermiştir. Kendisi de birdenbire "tüm nükleer silahlardan kurtulma"nın gerekliliği üzerine sözler sarfeder olmuştur. Reagan'a göre ABD'nin yeni savaş stratejisi "savunmaya dayalı" olacaktır; bu nedenle de barışçıdır ve silahsızlanma yanlıları tarafından desteklenmelidir.

Oysa bunlar yalnızca yaldızlı kampanya laflarıdır. Yaldızlar kazınınca ABD'nin yeni savaş stratejisinin eskisinden çok daha tehlikeli olduğu görülmektedir. ABD senatörü Mark Hatfield'in sözleriyle **"Reagan, gerçekte, uluslararası işbirliği ve barış için son büyük umut olan uzayın askerileştirilmesine başvurmak"**tan başka birşey yapmamaktadır.

Bu nedenle uzayın askerileştirilmesi konusunun üzerinde uzun boylu durmakta yarar vardır.

ABD NÜKLEER ALANDA ÜSTÜNLÜK PEŞİNDE

Başkan Reagan bir zamanlar bir benzetme yapmıştı. Eski bir Holywood oyuncusu olan Reagan'ın

Renee Weber (Lüksemburg), Unger Franz (Avusturya), Barış Afişleri

benzetmesi de Holywood'daki kovboy filmlerinden esinleniyordu. Bu benzetmeye göre, nükleer silahlar alanında önde gelen iki devletin durumu, tabancayla birbirine nişan almış iki insanın durumunu andırmaktadır. İkisinin de silahları doludur, elleri tetiktedir. Birisi silahını ateşleyince, diğeri de ateşleyecek ve kurtulan olmayacaktır.

olan adamlardan birisine kurşun geçirmez yelek giydirilebilirse, bu adamın tetiği çekmesinin önünde bir engel kalmamış olacaktır.

İşte "yıldız savaşları" projesi bu amaçla geliştirilmektedir.

"YILDIZ SAVAŞLARI"

Uzayın silahlandırılmasının iki yönü vardır. Bunlardan birincisi "İlk vuruşu yapmayı, nükleer savaşı başlatmayı düşünmedikçe bizim kendi uydusavar silahlarımızı yapmamızın fazla bir anlamı yoktur. Bunun nedeni, uydulara karşı saldırıyı yönetecek olan yerde mevzilendirilmiş insan ve donanımın çoğunun; savaşın ilk onbeş dakikasında ya da yarım saatinde düşmanın nükleer füze saldırısıyla birlikte yok olacağı gerçeğidir."

■Bilim adamlarının hesaplamalarına göre, silahlanma yarışında %5'lik bir indirimle: 200 milyon çocuğa yeterli besin sağlanır, 100 milyon çocuğa yeterli eğitim verilir.

Benzetme gerçeği yansıtmaktadır. ABD ile Sovyetler Birliği arasında bir nükleer denge vardır. Silahlar ateşlenince iki taraftan da kurtulan olmayacaktır. Dolayısıyla iki tarafın da elindeki silahlar caydırıcı bir rol oynamaktadır.

Ancak ABD nükleer dengeyi bozmak ve askeri üstünlük sağlamak için girişimde bulunmaktan hiçbir zaman vazgeçmemiştir. Amerika'nın elinde genellikle "birinci vuruş" yeteneği yüksek olan silahlar vardır. En gelişmişleri Avrupa'ya yerleştirilen Pershing ve Cruise füzeleri olan bu silahlar son derece yüksek isabet yüzdesine sahiptir. İsabet yüzdesinin yüksek olması karşı tarafın nükleer füzesini daha rampasındayken imha etme olanağını vermektedir. Füzelerin yerlerinin belirlenmesi ise uydular aracılığıyla yapılmaktadır.

Ne var ki, Sovyetler Birliği savaş stratejisini ABD'ye böyle bir olanak vermemek temeli üzerinde kurmuştur. Sovyetler'in "ikinci vuruş" yeteneği yüksektir. Yani Sovyetler Birliği, nükleer bir saldırıya uğradığı anda, karşı tarafa en büyük hasarı vermek üzere füzelerinin imha gücünü yüksek tutmuştur. "İlk vuruş"tan kurtulan füzeler, sayıları az bile olsa, büyük hasar verecek bir imha gücüne sahiptir. Ayrıca, hareketli rampalar üzerindeki füzelerin ve özellikle nükleer denizaltılardaki füzelerin yerlerinin saptanması da çok zordur.

Bu durumda, ABD'nin askeri üstünlük sağlaması için yapması gereken tek şey vardır. Eğer ABD "ilk vuruş"u yaptıktan sonra, karşı tarafın bu darbeden kurtulmuş füzelerinin kendisine ulaşmasını engelleyebilirse, kendisi için caydırıcı bir neden kalmamış olacaktır. Ya da yeniden Reagan'ın benzetmesine dönecek olursak, elleri tetikte

uzaydaki uyduların imhasına olanak verecek "uydusavar" sisteminin yapımıdır. Diğeri ise, düşman füzeleri daha yere düşmeden, onları havada lazer ışınlı toplarla imha edecek ve yere düşmelerini önleyecek "füzesavar" sisteminin geliştirilmesidir.

Halen uzayda ABD ve Sovyetler Birliği'ne ait 4000 dolayında uydu bulunmaktadır. Uydular, karşı tarafın füze rampalarını, donanmasını, askeri faaliyetlerini gözetlemek,

füzelerin fırlatılması durumunda erken uyarı yapmak gibi askeri işlevlere sahiptir. İki ülke de uydular aracılığıyla karşı tarafın silahlanmasındaki artışı gözlemekte, bir anlamda dengenin bozulup bozulmadığını izlemektedir.

Bir savaş sırasında uyduların imha edilmesi, deyim yerindeyse, karşı tarafı "kör" bırakacaktır. Karşı tarafın uydusavar silahlarının temizlenmesi "birinci vuruş" yeteneğini artırıcı bir işlev görecektir. Silahsızlanma uzmanı Thomas Karas ABD'nin uydusavar silahları konusunda şunları söylemektedir:

Füzesavar sistemi ise çok daha gelişkin ve karmaşık bir sistem olacaktır. Gerçi bu proje karşı tarafın nükleer füzelerine karşı yüzde yüz bir korunma sağlayamayacaktır; ama Amerikalılar Anti Balistik Füze sistemini "hiç yoktan daha iyi" olarak görmektedirler.

Projenin gerçekleşmesi çetin teknolojik sorunların aşılmasına bağlıdır. Uzmanlar uzayda 3000 mil uzakta olan bir nükleer füzenin vurulmasını, New York'tan tüfekle ateş ederek Los Angeles'taki bir çöp tenekesini vurmaya çalışmakla kıyaslıyorlar. Bu nedenle de projenin geleceği konusunda pek iyimser değiller. Dolayısıyla, proje büyük ölçüde hayal ürünü olarak görülüyor ve Holywood'da çevrilmiş olan "Yıldız Savaşları" adlı bilim-kurgu filmine benzetilerek, onun adıyla anılıyor.

ABD yetkililerine göre savunmayı esas alan proje "barışçıdır". Bu nedenle de Sovyetler Birliği'ne de önerilmektedir. İki devletin de nükleer bir şemsiyeye sahip olmasının barışı sağlayıcı olacağı vurgulanmaktadır.

Savaşlarda Ne Kadar Asker/Sivil Öldü

	Asker	Sivil
I. Dünya Savaşı	%95	%5
II. Dünya Savaşı	52	48
Kore Savaşı	16	84
Vietnam Savaşı	8	92

BÜTÇE SAVAŞI

Amerika'nın önerisi ilk bakışta nükleer silahlara karşı gezegenimizi

korumanın sırrının elde edildiği izlenimini vermektedir. Ancak konunun üzerinde biraz düşünmek, önerilen çözümün çok saçma olduğunu gösterecektir. Öyle ya, nükleer silahlardan tümüyle kurtulmak, nükleer füzeleri karşılıklı imha etmek yolu varken, neden 500 milyar dolar gibi büyük paralar harcanarak "barış korunmakta" dır?

Projeyi savunanlar, ABD'nin böylelikle Sovyetleri de aynı sistemi inşa etmeye zorlayacağını, bunun da Sovyetleri bir "bütçe savaşı"na sürüklemek olduğunu belirtiyorlar. Oysa, uzmanlara göre Sovyetler Birliği'nin dengeyi sağlamak için mutlaka benzer bir sistem yapması gerekmeyecektir. Sovyetler Birliği elindeki füze sayısını artırarak çok daha az bir maliyetle dengeyi yeniden sağlayabilecektir. Ama bu da dünyamızda silahlanma yarışının yeniden hızlanmasından başka birşey olmayacaktır.

geçirilmesini isteyeceklerini söyleyerek, ABD'nin atmış olduğu imzayı şimdiden havada bırakmıştır.

Silahlanma yarışını hızlandıracak, istikrarı bozacak olan proje etkin bir koruma da sağlayamayacaktır. Koruma yüzdesinin en fazla yüzde 40'a ulaşacağı düşünülmektedir. Ayrıca, Pittsburg üniversitesi radyoloji Profesörü Ernest Sternglass'ın belirtmiş olduğu gibi, uzaydaki infilakın yol açacağı strontium-90 serpintilerinin insanların üreme yeteneğini körleştirmesi tehlikesi de ciddi bir tehlike olarak durmaktadır.

TEPKİLER YÜKSELİYOR

Amerikan yetkililerinin Sovyetleri bu konuda bir "bütçe savaşı" na sürüklemek istediklerini daha önce belirtmiştik. Şimdi de bu savaşın yükünü kimler çekecektir, ona bakalım.

Savaşın yükünü kimlerin çekmeyeceği bellidir. Dev silah tekelleri böyle bir bütçe savaşından kârlı çıkacaklarını çok iyi bilmektedirler. Zaten projenin gerisinde de onlar vardır. Uzayın silahlandırılması çalışmalarının baş mimarlarından olan Rockwell International şirketi yayınladığı **Uzay: Amerika'nın Büyüme, Önderlik ve Özgürlük Alanı** adlı kitapta, Amerika'nın ekonomik ve askeri üstünlüğünü yeniden kurmak için uzay teknolojisinin belirleyici bir rol oynaması gerektiğini vurgulamaktadır. Şirket ABD'nin uzayda kesin üstünlüğü elde etmesi için 2010 yılında sonuçlanacak bir de proje önermektedir. Bu projeyle uzayda kurulacak olan "imha edilmez" uzay kalesi yerdeki askeri hareketler için kesin bir destek sağlayacaktır. Kuşkusuz Rockwell şirketi bunları önerirken yalnızca kazanacağı paraların hesabını yapmaktadır. Çünkü şirket, yalnızca uzay mekiği projesiyle 13 milyar dolar kazanacaktır.

Uzayın silahlandırılmasının Amerikan halkına getireceği yük konusu ise birçok Amerikalıyı kaygıya düşürmektedir. 1983 yılında 100 Kongre üyesi ve 40'ı aşkın bilim adamı ve uzman ortak bir açık mektup yayınlayarak silahlanma yarışına son verilmesini istemişlerdir. Mektupta, beş yıl içinde uydusavar silahlar için harcanacak 27 milyar doların ABD bütçesi için çok büyük bir yük olduğu vurgulanmıştır. Carl Sagan ve Richard Garwin'in öncülüğündeki bilim adamları da bu ve benzeri nedenlerle, uzayın her türlü silahtan arındırılmasını ve yalnızca barışçı amaçlar için kullanılmasını isteyerek sağduyunun sesini yükseltmişlerdir.

Kimi Avrupa ülkeleri, gerektiğinde Sovyetler Birliği'nin de aynı teknolojiyi elde edebileceğinden kuşku duymamaktadır. Avrupa ülkelerinin temel korkusu, ABD ve Sovyetler Birliği füzesavar sistemlerle korunurken bir nükleer savaşın başlamasıdır. Böyle bir savaş, füzesavar şemsiyelerden yoksun olan Avrupa ülkelerini yangın yerine çevirebilecektir. Bu nedenle, Fransız savunma uzmanı François Heisbourg "yıldız savaşları" projesinin caydırıcılığın varoluş nedenini ortadan kaldırdığını öne sürmektedir. İngiltere'de Times Gazetesi de, Reagan'ın projesinin Avrupa ülkelerini rahatlatmak yerine endişe verdiğini belirtmektedir. Amerika'nın Cenevre'de görüşme masasına oturmasında Avrupa ülkelerinin baskısının büyük rolü vardır.

Dolayısıyla Başkan Reagan eğer gerçekten nükleer silahlardan kurtulmak istiyorsa, öncelikle nükleer silah sayısının dondurulması, daha sonra da karşılıklı olarak azaltılması yönündeki önerilere kulak vermelidir. Başkan Reagan, Sovyetler Birliği ve Birleşmiş Milletler tarafından bu yönde yapılmış önerilere kulak vermemiştir. Ama dileriz ki, Reagan, en azından kendi ülkesinden 150 senatör, Kongre üyesi ve bilim adamı tarafından yapılan öneriyi ciddiye alsın.

Cenevre görüşmeleri ancak böylesine bir temel üzerinde dünya kamuoyunun beklentilerine cevap verebilir. ●

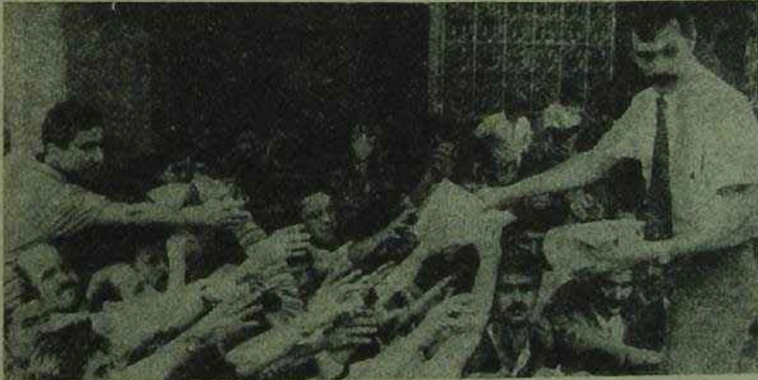

Füzesavar sistemlerinin barışı tehlikeye sokan, silahlandırmayı artıran özellikleri nedeniyle, iki devlet arasında daha önce bu konuda bir anlaşmaya varılmıştı. 1972 yılındaki anlaşmaya göre taraflar denizde, karada, havada ve uzayda Anti Balistik Füze Sistemleri yapmayacak, denemeyecek ya da konumlandırmayacaklardı. Ancak ABD henüz "yıldız savaşları" projesinin araştırma aşamasında olmasını, anlaşmayı çiğnemediğinin bir kanıtı olarak göstermektedir. ABD Savunma Bakanı Caspar Weinberger ise, araştırma sonucunda etkin bir sistem bulmaları durumunda, anlaşmanın gözden

Mutlak Yoksullaşma

Tunç Tayanç

ARTIK herkes öğrendi: fiyatlar sürekli artıyorsa, "enflasyon" var demektir. Türkiye'de enflasyon olduğunu, yani fiyatların sürekli arttığını saklayan yok. "Özal ekonomisi"nin son beş yıldaki başlıca hedefinin enflasyonu aşağıya çekmek olduğunu da unutmamak gerek. Ama bu enflasyon canavarı nasıl bir canavarsa, bir türlü baş edilemiyor; o da, ateşten nefesinin değdiği her yeri yakıyor.

Bu nefes, ne hikmetse ve her zaman olduğu gibi , önce ücretlileri yakmakta. Gerçi bir holdingin danışmanının ya da yönetim kurulu üyesinin de "ücretli" sayıldığı oluyor, ama onun da yandığını söylemek zor olsa gerek. Sözümüz de ona değil zaten.

Asıl yananların elleri kolları da bağlı kaç yıldır. Fiyat artışları karşısında, satınalma güçlerini, bırakınız artırmayı, koruma olanakları bile sınırlanmış; Yüksek Hakem Kurulu'nun "insafı"na bırakılmışlar.

Oysa fiyatlar dur durak dinlemeden artıyor. Bazı malların Ocak 1980'deki fiyatlarına bir bakalım: Kemikli koyun etinin kilosu 250 lira, bitkisel yağın kilosu 72,50 lira; toz şeker 18 liradan, nohut 50 liradan alınabiliyordu; beyaz peynirin, hem de yerlisinin kilosu 170 liraydı, gazın litresine de 10 lira ödeniyordu.

Gelin, beş yılı geride bırakalım ve aynı malların bugünkü fiyatlarını görelim. Etin kilosu olmuş 1250 lira; bitkisel yağı 580 liradan, toz şekeri 140 liradan, nohutu 310 liradan alabiliyoruz; beyaz peynir 1000 liraya gelmiş, gazın litresi de 140 lira olmuş. Bu listeyi dilediğinizce uzatabilir, meraklıysanız, 24 Ocak 1985 tarihli Hürriyet'te daha birçok malın fiyatını bulabilirsiniz. Bulamayacağınız, fiyatının düşmesi bir yana, fiyatı artmamış, hadi ondan da vazgeçtik, fiyatı az artmış bir maldır.

Bunları söyleyince, hemen "canım, işçinin, memurun ücreti de aynı kalmadı ya, o da arttı" diyorlar. Doğru, işçinin ücreti de arttı. 1980 yılında asgari ücret günde 180 liraydı. Şimdilerde 817, 50 lira. Üstelik bu rakamlar, işçinin eline geçen parayı da göstermiyor. Ama biz, kolaylık olsun diye, asgari ücretli bir işçinin eline günde bu kadar para geçtiğini düşünelim.

Şimdi bakalım, asgari ücret alan bir işçi, 1980 yılının Ocak ayında, sekiz saatlik bir çalışma karşılığı hangi mallardan ne kadar alabiliyordu, 1985 yılının Ocak ayında ne kadar alabiliyor?

1980'de 720 gram et alabilirken, 1985'te 654 gram et alabiliyor; 2 kilo 482 gram bitkisel yağ alabilirken, 1 kilo 400 gram bitkisel yağ alabiliyor; 3 kilo 600 gram nobut yerine artık 2 kilo 637 gram nohut alabiliyor; 1 kilodan 60 gram fazla beyaz peynir alabilirken, şimdi 1 kilodan 183 gram daha az alabiliyor; 18 litre gazın yarısını bile alamıyor, ancak 5,8 litre gaz alabiliyor. Örnekleri uzatmak mümkün, hem de istendiği kadar. Ama bu görünümü değiştirecek hiç bir mal görülemez.

Şimdi, ortada böyle bir gerçek varken, bunun adı da "mutlak yoksullaşma"yken, "enflasyon bu yıl yüzde kaç oldu?" , "yılın son altı ayında, 1983'ün son altı ayına göre enflasyon hızında yavaşlama görüldü", "1984'te enflasyon şu kadar oldu ama, biz de, ücret, vergi indirimi ve fatura getirene iade toplamı olarak enflasyondan çoğunu ücretliye verdik" gibisine tartışmalar, hem soru olarak, hem de yanıt olarak, deyim yerindeyse, karın doyurmuyor. ●

Sürekli devalüasyon ve teşviklerle yabancılar için ucuzlatılagelen emtia satışı bir dampingdir; ama otonom ihracatı firmanın maliyetini üstlendiği türden bir gerçek damping değil. Bizde bunu ihracatçı firma üstlenmiyor, ona madalya veriliyor, kim ödüyor maliyeti? Bunun sır olacak yanı yok. Halkın içinde, gelirleri en az enflasyon kadar artmayanlar ödüyor; daha çok çalışan sınıflar ödüyor. Bu maliyeti hukuki-politik baskılarla yüklenmek zorunda bırakılıyor bu sınıflar, mutlak olarak fakirleşiyorlar; el konulan onların reel gelirleri, son kertede kanları ve canları'dır; ihraç edilen bunlardır. İşte bu maliyet iktidarın tercihini ve öncelikle hazırlanmış koşulları belli olan Anayasa' nın çerçevelediği tercihi bize sergilemektedir.

Prof. İdris Küçükömer
Yeni Gündem,
31 Ocak 1985

Bir Daha Olmasın

İNSANLIK tarihi irili ufaklı savaşlarla doludur. Ancak bu savaşlardan hiçbiri, **50 milyon** insanın yaşamını yitirdiği 2. Dünya Savaşı kadar acı ve dehşet verici olmamıştır. İkinci Dünya Savaşı tarihin gördüğü en korkunç felakettir.

Bu yıl, savaşın sona erişinin 40. yıldönümüdür. Barıştan yana insanlık bu yıl iki şeyi birden kutlayacaktır: Bunlardan birincisi, Alman faşizminin yenilgisi ve demokratik güçlerin zaferidir. İkincisi de, tam 40 yıl yeni bir dünya savaşını engellemiş olmaktır.

Yeni bir dünya savaşına olanak tanımadan 40 yıl yaşamak hiç de kolay olmamıştır. Bu 40 yıl boyunca savaştan, silahlanmadan yararı olan güçler dünyayı zaman zaman yeni bir savaşın eşiğine kadar getirmişlerdir. Emperyalist ve sömürgeci politikalar, halkların özgürlük isteklerini hiçe saymış, onları silah zoruyla boyun eğmeye zorlamıştır. Bu kez yeryüzü bağımsızlık ve özgürlük isteyen halkların haklı savaşlarına tanık olmuştur.

Barut fıçısına dönen böyle bir ortamda dünya savaşına yol açmadan 40 yıl yaşamış olmak büyük bir başarıdır. Ve bu başarıda, 2. Dünya Savaşı felaketinden doğru dersler çıkartılmasının önemli bir payı vardır.

Almanların en büyük emeli Moskova'ya girmekti. Bu emellerine silahlarını teslim ederken ulaştılar

BİRİNCİ DERS: FAŞİZM, SAVAŞ DEMEKTİR

Savaştan çıkartılan derslerin başında faşizmin savaşın ikiz kardeşi olması gerçeği gelmektedir. Faşizm, kimi tarihçilerin yaptığı gibi, Hitler ve Mussolini benzeri liderlerin psikolojik dengesizliklerine indirgenemez. O bir yönetim biçimidir. Amacı da, tekelci sermayenin iktidarını ve toplumdaki ayrıcalıklı yerini her ne pahasına olursa olsun korumak, demokrasiyi yok ederek sömürüyü kat kat artırmaktır.

İşte Hitler, Düsseldorf'ta sanayicilere hitap ederek onların koruyucu kalkanı olduğunu ilan ederken böyle bir role soyunmuştu. Bunalımı içindeki Alman tekelci sermayesinin sorunlarını çözmek için kullanacağı yöntemlerin başında da, silahlanma harcamalarını artırmak, yeni bir emperyalist paylaşım savaşını kışkırtmak gelecekti.

Nitekim Hitler döneminde savaştan önceki altı yıl boyunca Almanya'nın silahlanma harcamaları 12,5 kat arttı. Alman sanayicileri bu politikadan son derece hoşnuttular. Çünkü Hitler dünyanın başına yıllar boyu sürecek felaketleri bela etmeye hazırlanırken, onların "sorun"larını çözüyordu. Naziler iktidarı ele aldıklarında silah işinden hiç kâr edememiş durumda olan ünlü Krupp tekeli, 1933-1939 yılları arasında 380 milyon mark kazanmıştı. Dört yıl içinde Çelik Tröst'ü'nü kârları iki katına çıkmıştı. Mannesmann şirketi de yedi yıl içinde kârlarını tam beş kat artırmıştı.

Alman ekonomisinde yatırımlar (milyon mark)

Yıl	Toplam Yatırım	Askeri Yatırımlar
1932	2.590	620
1933	3.150	720
1934	6.760	3.300
1935	9.040	5.150
1936	13.220	9.000
1937	15.470	10.850
1938	21.030	15.500

Dünyadaki ekonomik bunalım, emperyalist ülkeleri yeni bir pazar

paylaşımı için savaşmayı "çare" olarak görmeye zorluyordu. Sömürge sahibi olmayan devletler gözlerini sömürgeci devletlerin topraklarına dikmişlerdi. Henüz dünyadaki tek sosyalist ülke olan Sovyetler Birliği de onlara tahammülü olanaksız bir olay, kolay da bir "lokma" olarak görünüyordu.

Şoven milliyetçiliği esas alan, halklar arasında düşmanlığı körükleyen ırkçı Alman faşizmi, yeni bir emperyalist paylaşım savaşını çıkartmakta hiç duraksamadı. Kısa zamanda dünyadaki diğer faşist rejimlerin ve Japon militarizminin desteğini almakta gecikmedi.

İKİNCİ DERS: SAVAŞ ÖNLENEBİLİRDİ

Oysa savaş önlenemez değildi. Eğer kapitalist kampta yeralan kimi demokrasiler, Alman faşizmini kapitalist sistemin vurucu gücü olarak görmekten vazgeçip, Avrupa'da kollektif güvenlik sisteminin kurulması önerilerine kulak tıkamasalardı, savaşı önlemek ya da Alman faşizmini tecrit etmek pekâlâ mümkün olabilirdi.

Savaşın arifesinde SSCB, Fransa ve İngiltere'nin birleşik asker potansiyeli ile Alman askeri gücünün karşılaştırılması

	SSCB Fra. İng.	Nazi Almanyası
Tank	13.000	3.200
Uçak	10.000	4.400

Ama kapitalist ülkeler, Alman faşizminin ne kadar büyük bir tehlike olduğunu çok geç anladılar. Savaş çıktıktan sonra bile tüm güçleriyle savaşa katılıp Alman faşizmini ezmeye çok geç karar verdiler.

Dolayısıyla, 2. Dünya Savaşı büyük ölçüde bir Alman-Sovyet savaşı olarak gelişti. Savaş boyunca her on Alman ve Alman uydusu birlikten altı ya da yedi tanesi doğu cephesinde mevzilendirimişti. Sovyetler Birliği, Alman saldırısı sonucunda giriştiği savaşta ulusal servetinin yüzde 30'unu yitirmiş, 20 milyon candan olmuştu. Savaşın kaderi de ünlü Stalingrad muharebesiyle belirlenmişti. İkinci Dünya Savaşı Tarihi Uluslararası Komitesi Genel Sekreteri olan H. Michel'in sözleriyle belirtecek olursak, bu muharebe **"savaşta belirleyici bir dönüş yaratmıştır. Ve bu dönüş belki de dünya askeri tarihinin en şaşırtıcı gerçeğidir."**

Sovyet Cephesindeki Alman askeri gücü

Yıl		Toplam Alman Gücüne oranı
22 Haz.	1941	% 70,3
1 Ara.	1941	70
1 May.	1942	76,7
1 Kas.	1942	72
1 Tem.	1943	66
1 Ocak	1944	63,4
1 Haz.	1944	55,3
1 Ocak	1945	57,1

2. Dünya Savaşı sırasında Sovyetler Birliği, ABD ve İngiltere arasında gerçekleştirilen dayanışma, farklı toplumsal sistemlere sahip ülkelerin işbirliğinin başarılı bir örneğini oluşturmuştur. Savaş süresince gerçekleştirilen bu işbirliği yeryüzüne barışı geri getirmiş, Avrupa'nın demokratik standartlara dönmesini sağlamıştır.

SOĞUK SAVAŞA DOĞRU

Ne var ki, zaferin getirdiği barış ortamı kısa zaman sonra sislenmiştir. Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan bombalarla birlikte dünya yeni bir döneme girmiştir. Nükleer silahların ilk ve son sözü söylediği bu dönemde insanoğlu hiçbir zaman karşı karşıya olmadığı kadar büyük bir felaket tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu tehlike nükleer bir savaş sonucunda dünyanın yok olması tehlikesidir.

Gele Gele bir bombanın yazgısına bağlanmıştı insanoğlu, bir nükleer bombanın...
Eğer bu bomba patlarsa...
Ortalıkta ne yengi kalacaktı..
Ne de yenilgi.
Uygarlık bir büyük savaşta yenginin de yenilginin de sıfırlaştığı aşamaya varmıştı.
Bu aşamada barıştan yana olanların, kimi çevrelerde düşman sayılması ilkellik değilmidir

İlhan Selçuk
Cumhuriyet, 5 Şubat 1985

Korkunç bir silahlanma yarışı başlamıştır. Aynen 2. Dünya Savaşı öncesinde olduğu gibi, bu yarış dev silah tekellerine büyük olanaklar sağlamaktadır. Her türlü gerginliğin ve kışkırtmanın altından silah tekellerinin aşırı kâr çabaları çıkmaktadır. ABD başkanlarından Eisenhower 1961 yılında yaptığı ulusa veda konuşmasında bu gerçeği şöyle belirtmiştir: **"Çok büyük askeri kuruluşlarla geniş savaş sanayi arasındaki bütünleşme dünya tarihinde yeni bir yoldur... Bu birleşik gücün hiçbir zaman özgürlükleri ve demokratik süreci tehdit etmesine izin verilmemelidir."**

Ancak işler Eisenhower'in dilekleri yönünde gitmemiştir. Eski ABD savunma bakanlarından Harold Brown gibiler, silahlanma yarışını **"ekonomi için yararlı"** görerek kışkırtmaya devam etmişlerdir.

Bugün dünyada her bir birey başına 60 ton dinamite eşdeğer nükleer patlayıcı düşmektedir. Öyle ki, açlıktan ölmekte olan milyonlarca insanın bile payına nükleer silah düşmesi ihmal edilmemiştir.

Yeni bir dünya savaşı, son savaş olacaktır. İnsanoğlu savaşları bitiremezse, savaş insanoğlunu da, kendisini de bitirecektir. O halde 2. Dünya Savaşı'nın deneyleri yararlanacağımız son dünya savaşı deneyleridir. İnsanoğlunun bir daha yeni bir dünya savaşı deneyinden yararlanma olanağı da yoktur, zorunluğu da. O halde, **"bir daha asla savaş olmasın"** diyenler bu deneylere sıkı sıkıya sahip çıkmak zorundadırlar.

Evet, BİR DAHA OLMASIN..●

Türk Dış Politikasında Değişimler

Siyaset Bilimcisi Prof. Dr. Toktamış Ateş'in Kurtuluş Savaşımızdan bugüne kadar dış politikamızdaki gelişmeleri inceleyen dizisini ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz.

Prof. Dr. Toktamış Ateş

GÜNÜMÜZ dünyasında devletlerin uygulamakta oldukları dış politikalar kolay kolay değiştirilemez. Zira bir devletin dış politikası uzun deneyimlerin sonucunda belirlenen kısa ve uzun dönemli amaçlardan oluşur. Elbette değişen dünya ve çevre koşulları bu amaçlarda da kimi değişimler ortaya çıkartabilir, fakat ortaya çıkan değişimler genellikle amaç, ya da hedeflerin değil, araçların değişimi biçiminde olur.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıntıları üzerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti de, aslında Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüzyıldaki "varlığını koruyabilmek" amacının dışında bir amaç gütmemişti. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun dış politikasında gözyaşlarıyla olsa bile, istenen ödünleri vermek varken; daha Cumhuriyetin öncesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti "varlığını koruyabilme" amacını, daha onurlu bir dış politikayla sağlamayı yeğleyecek ve bunu başaracaktır.

Cumhuriyet sonrasındaki Türk Dış Politikası'nı temel slogan alan "yurtta barış-dünyada barış" çizgisinde görmekteyiz. Ancak bu barış isteği güçsüz bir devletin rica ettiği lütuf değil, güçlü ve çok onurlu bir devletin kendi iradesiyle oluşturduğu bir kararın sonucudur.

Türk Dış Politikası'nda kabaca da olsa üç evre gözlenebilinir. Bunlardan birincisi 1. Dünya Savaşı'ndan 2. Dünya Savaşı'na dek geçen dönem; ikincisi 2. Dünya Savaşı'ndan 1960'lı yıllara dek geçen dönem ve üçüncüsü de 1984' ün başlangıcına dek geçen dönemdir. Son bir yılın ve bunu izleyecek yılların getirecekleri konusunda son derece karamsar olmamıza karşın bu konuda konuşmak için henüz vaktin erken olduğunu, daha doğrusu bir makroanaliz yapabilmek için elde yeterli data bulunmadığını düşünüyoruz. Yoksa yapılan yanlışlıkları gereğince eleştirmek ve olası olumsuz gelişmeler konusunda uyarılarda bulunmak için vakit elbette erken değildir ve eleştiriler de, uyarılar da yapılmaktadır.

Biz bu yazımız çerçevesinde çok anahatlarıyla da olsa ilk iki devreyi karşılaştırmak ve hedefte bir değişiklik olmamasına karşın kullanılmak istenen araçların değişiminin sonuçta nasıl farklılıklara yol açtığını sergilemek istiyoruz.

"Son senelerin hadiseleri beşeriyetin vicdanında umumi sulh ve sukûnun devletler tarafından biribirlerinin haklarına ve hürriyetlerine saygı gösterilmedikçe gerçekleşemiyeceği hakikatını bir akide haline koyduğu cihetle, bu vakaların hatırası istikbal için bir sulh ve sukûn teminatı teşkil edeceğini ümideylerim.."

İsmet Paşa

Lozan Konferansının açılışındaki konuşmasından

Birinci dönem daha çok Atatürk'ün yönlendirdiği bir dönemdir. İnönü 2. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda bu çizgiyi sürdürmeye çabalamışsa da, değişen koşullar karşısında yepyeni arayışlar içine girmiştir. 2. Dönemi ise kısaca DP Dönemi, ya da "DP Felsefesinin egemen olduğu dönem" olarak isimlendirebiliriz. Temel özelliği soğuk savaşın getirdiği gerginlik ortamı içinde, birinci dönemin onurlu dış politikasının terkedilerek; ABD'nin dümen suyunda bir uydu politikası izlenmesi olmuştur.

Atatürk'ün dış politikası daha Cumhuriyet kurulmadan önce ana niteliklerini belirgin bir biçimde ortaya koymuştur. TBMM Hükümeti Ulusal Kurtuluş Savaşı sürerken, gerek ülke içinde ve gerekse ülke dışında "meşruiyet arayışı" içindeydi. Önce 1919 sonunda Ankara'da Mustafa Kemal ve arkadaşları tarafından belirlenen ve 1920 Ocak ayında İstanbul'da toplanan Mebusan Meclisi tarafından da onaylanan "Misak-ı Milli" hudutları Ankara tarafından " tartışılmaz sınırlar" olarak değerlendirilirken ve savunulurken; hem silahlı ve hem de diplomatik savaşım kesintisiz bir biçimde sürdürülüyordu. Her iki savaşım için de destek ve yardım gereksinmesi vardı. Ve işte bu aşamada Ankara'nın uzattığı dostluk elini ilk sıkan devlet, ortak bir savaşım içinde olan Sovyetler Birliği oldu.

Ankara'nın savaşımı hiç kuşkusuz bir "sınıf savaşımı" değil, bağımsızlığa yönelik bir savaşımdı. Ve elbette Sovyetler de bunun bilincinde idiler. Fakat Kafkaslardan çok zor çıkardıkları İngilizlerin Çanakkale ve İstanbul Boğazları üzerinde egemen olmaları SSCB için çok büyük bir riziko idi. Bunu engelleyecek tek güç gibi görünen

Ankara Hükümetinin ve Mustafa Kemal'in desteklenmesi bu bakımdan Sovyetler'in dış politika hedeflerine de son derece uygun bulunmaktaydı. Kaldı ki, 1 Eylül 1920'de Bakü'de toplanan Doğu Ulusları Kongresinde Zinoviev şunları söylüyordu: ".. Mustafa Kemal Hükümetinin Türkiye'de yürüttüğü siyaset, Komünist Enternasyonalinin siyaseti, yani bizim siyasetimiz değildir. Fakat İngiliz Hükümetinin aleyhine yürüyen bir inkılap mücadelesine yardım etmeye hazırız."

Gerçekten Sovyetler Birliği Ankara Hükümetini "muhatap" olarak alan ve her alanda destekleyen ilk devlet oldu. 16 Mart 1921 tarihli Moskova Andlaşması, TBMM Hükümeti'nin uluslararası arenada duyulan ilk olumlu sesiydi.

Hikmet Bayur "Türkiye Devletinin Dış Siyasası"nda bu konuda şunları yazar: (s. 64 vd.) ".. Cihanla mücadelelerinde Sovyetlerin iki mühim silahlarından biri garp sanayi memleketlerinin amelesi, diğeri de müstemlekelerdeki esir milletler idi. Zemin ve zamanın icabatına göre bu iki silahtan tercihan birini veya her ikisini gerek müdafaa, gerekse taaruz için kullanırlardı.."

TBMM Hükümeti'nin Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında Batılı devletlerle ilişki kurmak istememesi de söz konusu değildir. Gerçekten 1919 sonrasında 1. Dünya Savaşı'nın kazanan devletleri arasında anlaşmazlıklar ve sürtüşmeler ortaya çıkmıştı. İtalya kendisine vadedilenleri alamadığı savıyla İngiltere ve Fransa'ya diş bilerken, Fransa da "arslan payının" İngiltere tarafından kapıldığına inanıyor ve bunun huzursuzluğunu duyuyordu. Ankara eski müttefikler arasındaki sürtüşmelerden sonuna dek yararlanmasını bilmiştir. İtalya Dışişleri Bakanı Kont Sforza kanalıyla davet edildiği ve 21 Şubat 1921'de toplanan Londra Konferansı'nda bir sonuç alınamamıştır fakat, TBMM Hükümeti ilk kez "büyük devletler" tarafından muhatap olarak alınmış ve bir masa etrafına oturmuş oluyordu. Zaten daha sonra 20 Ekim 1921'de Fransa ile imzalanan Ankara Andlaşması, Güney Cephesi'ndeki savaşlara son verdiği gibi, daha sonra Lozan'da da onaylandıktan sonra güney sınırlarımızı belirliyordu. Fakat en önemlisi Türkiye savaş durumunda olduğu bir büyük devletle müzakere yoluyla barış yapmış oluyordu.

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın büyük bir utkuyla kapanmasından sonra başlayan barış görüşmelerindeki tutumu, Ankara hükümetinin izleyeceği dış politikanın anahatlarını ortaya koyar niteliktedir. İsviçre'nin Lozan kentinde yapılacak olan barış görüşmelerinde taraflar dışişleri bakanı düzeyinde temsil edileceklerdi. Mustafa Kemal Türkiye'yi meslekten bir diplomatın değil, cephelerin tozu giysilerine sinmiş bir askerin temsil etmesini istiyordu. Bu nedenle Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal istifa etti ve İsmet Paşa Dışişleri Bakanlığı'na atanarak Lozan'a başdelege olarak gönderildi.

İsmet Paşa'nın Lozan'daki eşitlikten ödün vermeyen tavrı, ilerdeki Türkiye Cumhuriyeti'nin izleyeceği dış politikanın somut bir işareti olarak değerlendirilebilir. Gerçekten İsmet Paşa'nın tavrı daha toplantının açılacağı 20 Kasım 1922'de ortaya çıkmıştı. Yapılan programa göre toplantının açılış konuşmasını İsviçre Konfederasyonu Başkanı Haab yaptıktan sonra, İngiltere temsilcisi Lord Curzon konferans adına bir konuşma yapacak ve açılış toplantısı kapanacaktı. Ancak Lord Curzon'un konuşacağını öğrenen İsmet Paşa da konuşmak istedi ve tüm ısrarlara karşın bu isteğinden vazgeçmedi ve konuştu: "...Sulhun nimetlerinden daima mahrum kalan Türk milleti, o tarihten beri hak ve adalet istihsali için, yaptığı mükerrer sulh teşebbüslerinin kifayetsizliğini ve faidesizliğini idrak ederek, artık hiç bir kurtuluş ümidi kalmadığını anlayarak, varlığını korumağa ve maddi manevi kendi vasıtalarıyla istiklâlini sağlamağa muvaffak oldu. Bu yolda birçok ıstıraplara katlandı. Hadsiz hesapsız fedakârlıklara rıza gösterdi... 1918 tarihinden sonra Türk milletinin maruz olduğu sonsuz hücumları ve ıstıraplarıı burada hatırlatmaktan kendimi men edemiyorum... Son senelerin hadiseleri beşeriyetin vicdanında umumi sulh ve sükûnun devletler tarafından biribirlerinin haklarına ve hürriyetlerine saygı gösterilmedikçe gerçekleşemiyeceği hakikatını bir akide haline koyduğu cihetle, bu vakaların hatırası istikbal için bir sulh ve sükûn teminatı teşkil edeceğini ümideylerim.."

Aynı İsmet Paşa azınlıkların durumu ve Milletler Cemiyetine girilmesi söz konusu olduğunda konuşan Britanya İmparatorluğu'nun mağrur temsilcisi Lord Curzon'un "Biz Cemiyet-i Akvam'a girmekten korkmuyoruz. Çünkü ellerimiz temizdir" sözüne karşılık "Bizim ellerimiz bilhassa temizdir" diyecek ve artık Türk yönetiminin böylesi ithamlar karşısında başını öne eğmeyeceğini açıklıkla gösterecektir.

Cumhuriyetin kuruluşunu izleyen yıllarda Türk Dış Politikası Lozan'daki bu eşitlikçi ve akılcı tutumunu sürdürecektir. Bu arada değişen dünya dengelerinden de yararlanmaktan geri kalınmayacak ve örneğin bir boğazlar sorununda, bir İskenderun sorununda bu değişen dengeler sonuna dek kullanılacaktır. Zaten bu dönemde Türkiye bağımsızlığından en ufak bir ödün vermemekle birlikte özellikle İtalya tehditlerine karşı akılcı ittifaklar arayışı içinde olacaktır. Eski Roma İmparatorluğu'nun canlandırılması hayali peşindeki faşist İtalya'nın zaman zaman dile getirmekten çekinmediği Batı Anadolu üzerindeki talepleri o dönem Türk Dış Politikası'nın temel taşı olacaktır. Bu arada Türkiye'nin yolu Almanya'dan iyice uzaklaşacaktır. Zira 1. Dünya Savaşı sonrasındaki anlaşmaların oluşturduğu düzeni "revize etmek" isteyen Revizyonist Blok ülkelerine karşı Türkiye barışı sürdürmek isteyen Antirevizyonist Blok ülkeleri arasında yer alacaktır. Gene bu çerçevede Balkanlarda İtalyan emellerine karşı bir pakt oluşturulmasının öncülüğünü yapacak, Ortadoğu devletlerinin doğal lideri ve sözcüsü görüntüsünü verecektir. Ancak bütün bu dönem boyunca Türkiye Cumhuriyeti onurlu ve akılcı bir dış politika izleyecek ve bunun sonucu olarak uluslararası arenada çok saygın ve etkili bir konum sahibi olacaktır.

Türkiye 2. Dünya Savaşı'nda "tarafsız" değil, "savaş dışı"dır. Zira 1939'da İngiltere ve Fransa ile (SSCB'ye karşı olmadığı özellikle vurgulanan) askeri bir anlaşma, bir ittifak imzalamıştır. Ancak 2. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllar Türk Dış Politikası açısından çok zor yıllar olacaktır.●

■ DP Dönemi... Soğuk savaşın getirdiği gerginlik ortamı içinde, birinci dönemin onurlu dış politikasının terkedilerek; ABD'nin dümen suyunda bir uydu politikası izlenmesi olmuştur.

Yeni Gündem'in "Muhaliflik" Anlayışı Üzerine

Demokrasi İçin Mücadelemi, Siyasi Meşgale mi?

YENİ GÜNDEM dergisi ikibuçuk aylık zorunlu bir aradan sonra yayın yaşamına yeniden başladı. Gündemine demokrasi sorununu alan bir derginin yayın yaşamına ara verilmesi ne kadar üzücüyse, başlaması da o kadar sevindirici.

Yeni Gündem, yayın yaşamına yeniden başlarken, varoluş nedeni olan ilkeleri açıklama gereği duymuş. Murat Belge imzalı bir başyazıdan, derginin "muhalif" bir dergi olduğunu ve bu "muhalif"liğin ne anlama geldiğini öğreniyoruz.

Yeni Gündem'in "muhalif" bir dergi olmasına kimin, ne diyeceği olabilir? Dergi "muhalif" bir çerçevede kalmayı uygun görmüş ve bize göre çok da iyi etmiştir. Bizim açımızdan, ortada bir sorun varsa, bu sorun elbette ki derginin kendisine "muhalif" bir kimlik vermesi olamaz; olsa olsa "muhalif" olmaktan ne anlaşılması gerektiği olabilir. Çünkü öyle görünüyor ki, derginin "muhalif" olma anlayışında ciddi eksiklikler vardır.

Başyazıya göre Yeni Gündem bugünkü iktidara "muhalif" bir dergidir. Ancak "muhalif" kimliği bugünle sınırlı değildir. Yarın iktidara alışık bir kesimin partisi olan DYP yeniden iktidar olabilir. Yeni Gündem içinse "muhalif" kimlik çok daha kalıcıdır. İlerde bugünün sol partileri olan Halkçı Parti ve SODEP ya da kurulacak olan DSP de iktidara gelebilir; ama bu da derginin "muhalif" kimliğini bir yana bırakmasını gerektirmez, çünkü dergi daha "radikal" bir çizgidedir. Gene kimi sol anlayışların sosyalist ülkelerdeki sisteme "muhalif" olmamalarına karşı, Yeni Gündem oraya da yetişecek ve "muhalif" kimliğini yitirmeyecektir.

Bu başyazı Yeni Gündem'in siyasal yelpazedeki yerini tanımlamaya çalışmakla yetinseydi buna diyecek fazla bir şeyimiz olmazdı. Ancak yazı Yeni Gündem'in siyasal yelpazedeki yerini göstermekle yetinmiyor, aynı zamanda bize göre yanlış olan bir "muhalefet" anlayışını da yansıtmaya çalışıyor.

NEYE KARŞI NE İÇİN, NASIL BİR MUHALİFLİK?

Başyazının yaptırdığı çağrışımlardan, derginin "muhalif" kimliğinin ciddi, sorumlu ve siyasi bir muhalefet olma anlayışından çok, siyasal alanda bir tür "hakem" görevini yapma tutkusundan kaynaklandığı akla geliyor. Bu söylediklerimizi daha iyi anlatabilmek için bir örnek verelim. Başyazıda, **"Walesa'nın temsil ettikleriyle uzun uzadıya tartışmak mümkün; ama buradaki bakış farkından ötürü Walesa'ya ve Dayanışma' ya karşı Jaruzelski'yi desteklemek veya onaylamak mümkün değil"** deniyor. Bu örnek üzerinde dururken amacımız Polonya olaylarını tartışmak değil. Kendimizi hakem gibi görmemek, somut ve tarihsel koşulları iyi bilmek ve elbette alabildiğine geniş bir ortamda yapılmak kaydıyla Polonya olayları konusunda hem tartışılacak, hem de eleştirilecek çok şey olduğunu biliyoruz. Bizim amacımız başyazıda verilen bir örnekten yola çıkarak ve benzetmelerin yol açabileceği olası yanlış anlaşılmalara daha baştan dikkat çekerek, konumuza ilişkin bir tehlikeye işaret etmek. Bizce eleştirmek kadar önemli olan, hatta eleştirinin içeriğini belirleyen nokta, eleştirinin nasıl bir konumda yer alarak ve hangi somut koşulları göz önünde tutarak yapıldığıdır. Çünkü aksi taktirde, başyazıda verilen örnekte olduğu gibi, örneğin Polonya Katolik Kilise'sinin düştüğü duruma düşme tehlikesi de vardır. Bilindiği gibi, siyasal, ekonomik ve toplumsal alanda hiçbir yükümlülük altına girmemiş ve hiçbir sorumluluk üstlenmemiş olan Polonya Kilise'si, her türlü siyasal, ekonomik ve toplumsal konuda veya olayda "eleştirmenbaşı" olarak ortaya çıkmaktadır. Kilisenin çok yanlı keser görünen eleştirilerinden kimse kendini kurtaramamaktadır; ama bu eleştirilerin son çözümlemede nereyle birleştiği de kimsenin meçhulü değildir. Yalnızca kendisine karşı sorumlu olan bu müzmin "muhalif" kimliğin yöneltttiği eleştirilerin, toplumun yaşamsal gerekleri açısından çözümü kolaylaştırıcı sonuçlar yaratmadığı da bilinen bir gerçektir.

"Muhalif" kimliğin müzminleşmesi konusunda Yeni Gündem dergisi de benzer bir tehlikenin varlığını dikkate alıyor. Başyazı, "...ilkelerini bilen bir muhalif tavrın, bir çeşit 'müzmin muhaliflik' konumuna düşmeyeceğini de belirtmek gerekir" diyerek olası tehlikelere işaret ediyor.

Ne var ki, Yeni Gündem dergisi bu tehlikeyi önlemenin yolunu yanlış yerlerde arıyor. Yeni Gündem'e göre, "müzmin muhaliflik" kısaca **"iktidarın yaptıklarına karşı olmak"** olarak tanımlanabilir. O halde, iktidarın kimi "olumluluklarına" gözlerimizi kapamamayı öğrendiğimiz zaman, "muhalif" kimliğimizin yanına bir de "müzmin"

■ "Muhalif" olma kimliği de, iktidara karşı, iktidar olmak perspektifiyle yürütüldüğü zaman gerçek anlamına kavuşur. Aksi takdirde siyasal mücadele... spor niyetine bir uğraş olup çıkar.

damgası yemekten kurtulmuş oluruz. Ya da yeni Gündem'in sözleriyle diyecek olursak, **"Sözgelişi, Özal'ın temsil ettiği zihniyete genelde karşı olduğumuz için, onun girişeceği bir işin verebileceği olumlu sonucu görmezlikten gelmek, alışılmış bir biçimde 'felaket tellallığı' yapmak değildir muhalefetin işi. Aynı zamanda, böyle olumlu bir sonucun doğabileceğine işaret etmek, hükümetle yandaş olmak anlamına gelmez"**

Oysa, siyasi mücadele bir iktidar mücadelesidir. Her siyasi mücadelenin özünde iktidar sorunu yatar. "Muhalif" olma kimliği de, iktidara karşı, iktidar olmak perspektifiyle yürütüldüğü zaman gerçek anlamına kavuşur. Aksi taktirde siyasal mücadele yığınları kazanma karakterini yitirir ve soyut gerçek arayışları peşinde koşmak gibi spor niyetine bir uğraş olup çıkar. İşte o zaman, müzmin bir "muhalif" olma hastalığına yakalanmak da işten bile değildir.

Yeni Gündem dergisinin "müzmin bir muhalif" olmaktan kurtulmak için önerdiği yöntem ise, "felaket tellallığı"ndan kurtulma adına uzlaşmacığa kapıları açık tutmaktan başka bir anlam taşımaz. Genelde karşı olduğumuz bir iktidarın yaratacağı "olumluluklar"ı, bunlara yol açan siyasal, ekonomik ve toplumsal koşullardan soyutlayarak değerlendirmeye başladığımız zaman "müzmin muhalif"likten kurtulmuş olmayız; olsa olsa bu kimliğimizin yanına uzlaşmacılığı eklemiş oluruz.

■ **sorun demokratik ve ulusal görevler karşısındaki sorumluluk anlayışında düğümlenmektedir. Muhalif olmak... değişim istekleri yönünde... birlikte mücadele etmek demektir.**

Söylediklerimizi bir örnekle açıklayalım. Özal'ın Cezayir gezisinde Türkiye'nin Cezayir Kurtuluş Savaşı konusunda geçmişte almış olduğu tutum nedeniyle özür dilemesi ülkemizde çeşitli tartışmalara yol açtı. Özal'ın bu tutumu kimi siyasiler tarafından yanlış bulunurken, kimileri tarafından da desteklendi.

Ulusal kurtuluş savaşlarını destekleyen ve Türkiye'nin geçmişteki tutumundan utanç duyan insanlar olarak Özal'ın tutumunu nasıl değerlendireceğiz? Dış politikamızın ezilen halkların haklı ulusal kurtuluş mücadelelerini desteklemekten çok uzak olduğunu ve Özal'ın özürünün de bu gerçeği değiştirmediğini unutup, Özal'ı hemen alkışlamaya mı koyulacağız? Yoksa, bu tutumun altında yatan nedenleri mi araştıracağız? Bir başka deyişle, bu kadar sığ bir tutuma teslim olacak mıyız? Yoksa demokratik kamuoyunu bu sığlığa karşı uyaracak mıyız? Bize göre, bu soruların yanıtını 7 Şubat tarihli bir yazısında İlhan Selçuk açık bir biçimde şöyle veriyor:

"Sayın Özal'ın Cezayir'de, **Cezayir'den açıkça özür dilemesi anlamlıdır. Davos'taki iş dünyasından Cezayir seferine çıkan Başbakan'ın amacı 'gözetilen holdinglerle yakın müteahhitlere' yeni iş alanları açmaktı. Hükümet'in dış siyaset ekseni bu felsefenin rayına oturmuştur. Ekonomik ilişkileri sıcaklaştırmanın da en pratik yolu Cezayir'den özür dilemektir ve Sayın Özal bunu yapmıştır. Bağımsızlık savaşına karşı çıktığımız Cezayir'den bağışlanma dileğimizin kökeninde bağımsızlık felsefesinden çok, ticaret isteğinin yattığını görmezlikten gelemeyiz."**

Bu örnekte de görüldüğü gibi, sorun demokratik ve ulusal görevler karşısındaki sorumluluk anlayışında düğümlenmektedir. "Muhalif" olmak bu görevlere yönelik olarak gerçek bir sorumluluk almadan, olayların üzerinde kalarak ve bir tür "bulaşmamışlık" duygusuyla sağa sola puan dağıtmak değildir. Tersine, özellikle günümüz koşullarında, toplumun ileriye doğru değişimi yönünde tutum alanlarla, değişikliğe karşı çıkan ve toplumu geriye götürmek isteyenler arasında net bir ayırım çizgisi çekmek ve değişim istekleri yönünde onlarla birlikte mücadele etmek demektir.

Yeni Gündem dergisi, sorunu böyle gördüğü zaman siyasal iktidar karşısındaki tutumunu da siyasal görevlere göre belirleyebilir. Aynı şekilde, ilerde "sol" bir iktidar kurulduğunda derginin "muhalif" konumundan vazgeçmeyeceğini "kuvvetle tahmin" etmekle yetinmenin ötesine geçebilir. Toplumun ileriye doğru değişimi yönündeki taleplerin nasıl bir program çerçevesinde ve hangi siyasal güçlerle birlikte gerçekleştirilebileceği sorusuna gündemine alabilir. Bu sorunun yanıtını gerçek bir siyasal "muhalif" kimliğiyle vermeye çalışabilir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE BAĞLI KURULUŞLARIN ÖZEL GÜN VE HAFTALARI

8 Mart
Uluslararası Kadınlar Günü
17 Mart
Dünya Denizcilik Günü
21 Mart
Uluslararası Irk Ayrımıyla Mücadele Günü
23 Mart
Dünya Meteoroloji Günü
7 Nisan
Dünya Sağlık Günü
17 Mayıs
Dünya İletişim Günü
25-31 Mayıs
Afrika'nın Güneyinde Özgürlük, Bağımsızlık ve Eşit Haklar İçin Mücadele Eden Sömürge Halklarıyla Dayanışma Haftası
5 Haziran
Dünya Çevre Günü
16 Haziran
Güney Afrika Halkıyla Uluslararası Dayanışma Günü
6-13 Ağustos
Dünya Nüfus Konferansı, Mexico City
26 Ağustos
Namibia Günü
1 Eylül
Uluslararası Barış Günü
8 Eylül
Uluslararası Okur-yazarlık Günü
1 Ekim
Evrensel Çocuk Günü
9 Ekim
Evrensel Posta Birliği Günü
11 Ekim
Güney Afrikalı Siyasal Mahkumlarla Dayanışma Günü
16 Ekim
Dünya Gıda Günü
24 Ekim
Birleşmiş Milletler Günü
24-30 Ekim
Silahsızlanma Haftası
27 Ekim-2 Kasım
Namibia Halkı ve Kurtuluş Mücadelesi ile Dayanışma Haftası
29 Kasım
Filistin Halkı ile Uluslararası Dayanışma Günü
10 Aralık
İnsan Hakları Günü

Eşitsizliğin Anatomisi

Zeynep Yalçın

Piyasa ekonomisinin egemen olduğu kapitalist ülkelerdeki bunalımın temel göstergeleri: ulusal üründe düşme, işsizlik, yüksek enflasyon, dış ticaret blançosunda sürekli açık, giderek tehlikeli boyutlara varan dış borçlardır. Ekonomik bunalımın özellikle azgelişmiş ülkelerde patlamaya hazır toplumsal ve politik sorunları da beraberinde taşıdığı artık bilinen bir gerçektir. Bugün kimi ülkelerde ani hükümet değişiklikleriyle birbirinin zıddı görüşlerin iktidar olduğunu hep birlikte gözlüyoruz.

Söz konusu ettiğimiz ekonomik bunalımı daha iyi çözümleyebilmek için azgelişmiş ülkelere ilişkin, yapısal ve kısa dönemli göstergeleri daha yakından inceleyelim.

AZGELİŞMİŞLİĞİN YAPISI

Azgelişmiş ve petrol kaynağı olmayan ülkelerin toplam ulusal ürünündeki artış oranlarını gözden geçirdiğimizde şöylesi bir durum ortaya çıkmaktadır:

Azgelişmiş ve petrol kaynağı bulunmayan ülkeler

Yılı	1982	1983	1984
Ortalama büyüme hızı%	2,5	%1,5	% 2-2,5

Azgelişmiş ülkelerin büyüme hızlarında 1960-1970 arasında % 6, 1970-1980 arasında ise % 5'lik bir düşme yer almıştır. Piyasa ekonomisi geçerli olduğu sürece az gelişmiş ülkelerin gelişmiş ülkelere yetişebilmesi olanaksızdır.

Azgelişmiş ülkelerdeki işsizlik oranı için felaket demek hiç de abartılmış bir tanımlama olmaz. Gelişmiş kapitalist ülkelerde bu oran 1972'de % 5,5, 1979'da % 5, 1981'de % 8 ve 1982'de % 9'dur.

Enflasyon, gelince birçok azgelişmiş ülkede kontrolden çıkmış, dizginlenmesi olanaksız duruma gelmiştir. Ayrıca gelişmiş kapitalist ülkelerdeki bunalım büyük dış borçlar altında ezilen azgelişmiş ülkelerin yüklerini biraz daha artırmaktadır. Petrol üreten ülkelerde enflasyon 1980'de % 13, 1981-82'de % 10 iken, bu üç yılda petrol üretmeyen azgelişmiş ülkelerde petrol fiyatlarındaki artıştan dolayı % 30'a ulaşmıştır.

Dış ticaret açığı petrol üretmeyen azgelişmiş ülkelerde 1982 yılında toplam 87 trilyon Amerikan dolarıdır. Bu rakam 1983 ve 1984'de ise 67-68 trilyon arasındadır.

SİSTEM İÇİNDEKİ ÇATIŞMA

Dünya kapitalist sistemi içinde yer alan gelişmiş ve azgelişmiş ülkeler arasındaki ilişkiler, ister istemez karşılıklı çatışma ve eleştirileri de doğurmaktadır. Gelişmiş ülkeler, gerikalmışları ekonomik ve politik istikrarsızlıklara karşı kararlı bir mücadele vermemekle suçlamaktadırlar. Bu ülkelerin bağımsızlıklarını kazandıktan sonra bunalıma düştüklerini ileri sürmektedirler. Geri kalmış ülkeler ise bağımlı oldukları gelişmiş ülkelerle yaptıkları ticaretin kendi aleyhlerine işlediğini, bu ilişkilerin kendilerini yoksullaştırırken gelişmiş kapitalist ülkeleri daha da zenginleştirdiğini öne sürmektedirler. Ayrıca yardım programlarının uygulanışı da azgelişmiş ülkeler tarafından eleştirilmektedir. Bu yardımların giderek kendilerini gelişmiş kapitalist ülkelere daha bağımlı kıldığını, kazandıkları bağımsızlıklarının bir anlamı kalmadığını ileri sürmektedirler. Ayrıca yardımlarda ağırlığın askeri malzemede olması, gelişmiş kapitalist ülkeler lehine politik ve ekonomik anlaşmaları kaçınılmaz kılmaktadır. Bu olgu da genellikle azgelişmiş ülkelerin sivil ve demokrat kesimlerindebüyük tepkiler yaratmaktadır.

Gelişmiş ve azgelişmiş ülkeler arasındaki eşitsizliğin kaynağı her ikisinin de piyasa ekonomisini benimsemiş olmalarıdır. Aslında kapitalist sistemin bir bütün oluşturan gelişmiş ve azgelişmiş ülkeleri arasındaki bu eşitsizliğin, benimsenen ekonomik model de ğiştirilmeden önlenmesi olanaksızdır. Azgelişmiş ülkelerde giderek derinleşen politik ve ekonomik bunalımlar, demokrasiden kısıtlamaları beraberinde getirmekte ve başta ABD olmak üzere kapitalist sistemin gelişmiş ülkeleri bu anti-demokratik gelişmeleri desteklemektedirler. Hatta kimi durumlarda kendi ekonomik çıkarlarının zedelenmesi olasılığı karşısında böylesi anti-demokratik uygulamaların yaratıcısı olmaktadırlar. Dünyanın dört bir yanındaki parlamenter sistemlerin yıkılmasına yol açan askeri darbelerin düzenleyicisinin ABD olduğu artık bu ülke tarafından dahi gizlenmemektedir.●

Gençliğin Katılımını Güçlendirmek İçin

Mehmet Yaman

BİRLEŞMİŞ Milletler 1985 yılını "Dünya Gençlik Yılı" olarak benimsedi. Her ülke "Gençlik Yılı" nda toplumun geleceği olan gençliğe verdiği önem derecesinde gençlik sorunlarını ele alıyor ve çözümler için çaba gösteriyor.

"Katılım, Gelişme, Barış" ilkeleri ile somutlanan "Gençlik Yılı" nın amacını şöyle özetleyebiliriz:

"Gençliğin karar alma mekanizmalarına ve politika saptanmasına olduğu kadar, insan hakları, sosyal adalet, barışın korunması, kalkınmaya yönelik politik ortamın yaratılması ve toplumsal beklentilerine yanıt verilmesi" için, gençliğin katılımını teşvik etmek ve "sosyal gelişim, kültürel ilerleme ve ekonomik kalkınmada lider olarak hareket edebilme potansiyeline sahip olduklarını benimsetmek."

Ülkemizde yaşanılan bunalımların gençlik yığınlarında büyük tahribatlara neden olduğu açık bir gerçektir. Bu nedenle 1985 "Gençlik Yılı" ülkemizde özel bir önem taşımaktadır. 1985 "Gençlik Yılı" nda sorunlar ve çözüm yolları önyargılardan kurtularak tartışılabilir ve sonuçlara varılabilir ise, önemli bir fırsat değerlendirilmiş olacaktır. Eğer ilgisiz ve güvensiz bir tutum benimsenir ise, var olan sorunlar yeni sorunlarla beslenecek, olumsuz koşullar derinleşecektir.

Ne yazık ki, "Gençlik Yılı" nın ilk günlerinde olumsuz yolun izlendiğinin açık kanıtları gözlemlenmektedir. Yasak savma kabilinden bir ele alışla sorunların gerçek kaynaklarına inilmekten ısrarla kaçınılmaktadır. Ne toplumsal yaşama gençliğin katılımının araçlarının yaratılması, ne gelişme ve kalkınmaya gençliğin katılımının yolların açılması, ne de barışçı ruhun güçlendirilmesi için gerçek bir çaba gösterilmektedir. "Gençlik Yılı" nın, ağırlıklı olarak gençliğin aktif katılımına ve organizasyonuna dayanması gerekirken, gençler izleyici durumuna itilmektedir. Ülkemizde "hapishane gençliği" denen bir olgunun gerçekliği gözardı edilmektedir.

KANALLARI AÇMAK

15-24 yaş grubunda 9 milyon genç vardır. 4,5 milyona yakın genç üretime katılmakta, 1,4 milyon genç öğrenim görmekte, 2,7 milyon genç ise, "boşta gezer, okulsuz, işsiz" durumda bulunmaktadır. Her bir gençlik grubunun kendine özgü yaşamsal sorunları bulunmakla birlikte, günümüzde gençliğin ortak sorunu toplumsal yaşamın dışına atılmış olmasıdır. Kendi yaşamını ilgilendiren sorunlarda izlenecek yolları saptayan kurumlara gençliğin katılımı olanaksız bir duruma gelmiştir.

Ülkemiz gençliği için en önemli sorun tıkanmış kanalların açılmasıdır. Ancak bu yapıldığı takdirde, gençlik birikmiş yığınla sorunun çözümü için uygun koşullara kavuşmuş olacaktır.

SİNİK DEĞİL GÜÇLÜ GENÇLİK

Belki yetkililerin ikide bir vurguladıkları gibi üniversitelerde anarşi tehlikesi kalkmıştır. Ancak YÖK ve eğitim kurumları bu kez suskun, sinik dünyadan habersiz, görüşünü savunmadan yoksun, tek kalıba dökülmüş gençler yetiştirme yoluna girmişlerdir. İşte asıl tehlikeli olan budur.

1985 "Dünya Gençlik Yılı" nın ilkeleri, yetenekli ve güçlü bireyler yaratılabilmesi için katılımın önemine dikkat çekmektedir. Gençliğin enerji ve birikiminden yararlanmak onun toplumsal yaşama katılımını güçlendirmekle olanaklıdır.

Ülkemizde katılımcı bir politika izlenmediği için dev bir potansiyel kullanılamamaktadır. Yine bu nedenle gençlik en küçük sorunlarda, örneğin öğrenci gençlik çakışan iki sınavın yeniden düzenlenmesi konusunda bile engellerle karşılaşmaktadır. Öğrenim süreci içindeki 1,4 milyon gencin sorunlarını tartışacakları ve çözüm arayacakları araçlardan yoksun olmaları kadar mantıksız ve açıklaması olanaksız bir durum düşünülemez.

İleride türlü alanlarda görev alacak, ülke yönetimine katılacak olan gençlerin, öğrenci dernekleri içinde ortak bir amaç etrafında toplanmayı, yönetmeyi, belli kurallar içinde davranmayı, fikir üretmeyi, katılmayı ya da haksızlıklara karşı çıkmayı öğrenmesi de küçümsenecek bir eğitim sayılmaz. Gençlerimiz zaman zaman yanlış da yapabilirler. Ama unutulmamalıdır ki, deneme ve yanılma, öğrenimin yollarından biridir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nca açıklanan "Gençlik Yılı Programı", "Gençlik Yılı" ilkelerinin tam tersine, tabandan yukarı doğru katılımı desteklemek yerine, tepeden uygulamalara dayanmaktadır. Bu yaklaşım "Gençlik Yılı"nda çözümlenmesi gereken sorunların önüne dikilmiş bir engeldir. Ancak herşeye karşın, 1985 "Gençlik Yılı"nda, gençliğin siyasal yaşama katılma olanaklarını genişletecek olan "18 yaşa oy hakkının gerçekleşmesi", Bakanlıkça hazırlıklarının uzunca bir süredir yapıldığı açıklanan "öğrenci dernekleri, spor ve kültür klüpleri" sorununun açık tartışmaya sunulması ve çözümlenmesi, "öğretim kurumlarının karar organlarına öğrencilerin katılımının sağlanması", binlerce "hapishane gencinin" af sorununa çözüm bulunması olanaklıdır; aynı zamanda da zorunludur.●

100 Soruda

Para ve Para Politikası

Prof. Sadun Aren

Gerçek Yayınevi, 178 sf, Baskı 1984

PROF. SADUN Aren; Türkiye'de, fildişi kule içinde yaşayarak soyut bir kuramsalcılığın tuzağına düşmediği gibi gözünün nurunu ve beyninin ışığını çalışan sınıfların yararına kullanmaya çabalayan bir iktisat HOCA'sıdır. Üniversite kürsüsünden mahpushane koğuşlarına dek uzanan yaşam pratiği bunun en açık kanıtıdır.

"100 Soruda" dizisi, zaten başlangıç mantığı gereği, konuya ilgi duyanlara derlitoplu ve anlaşılabilir bir biçimde bilgi vermeyi amaçlayan bir dizi. Ancak Sadun Aren'in gerek bu kitabı ve gerekse daha önce yayınlanmış bulunan **100 Soruda Ekonomi El Kitabı**, başlığını taşıyan kitabının sanıyorum çok özel bir yeri var. Nasıl **Ekonomi El Kitabı**, çıktığı dönemde pekçok arkadaşımız için en temel iktisat bilgilerinin öğrenilmesine olanak verdiyse; **Para ve Para Politikası kitabının da, monaterist bir ekonomi politikasıyla gitgide batağa saplanmakta olan Türkiye'de pekçok insana pekçok şeyi öğretebileceğine inanıyoruz.**

Önsözünde, **"Bugünkü koşullarda insanların okumaya ayırabilecekleri zamanın darlığını düşünerek kitabı olabildiğince kısa tutmaya çalıştım"** diyen Sadun Hoca bunu yaparken içeriği değil, anlatımı kısa tutmaya çalıştığını da vurguluyor. Aşağıda örneklerini vereceğimiz biçimde para ile doğrudan ilgisi olmayan kimi konuların da önemlerinden ötürü kitaba alınmış olduğu belirtiliyor.

Para ve Para Politikası kitabı üç bölüm olarak düzenlenmiş. Birinci bölüm "Para Hakkında Temel Bilgiler" başlığını taşıyor. İkinci Bölüm "Uluslararası Para ve Ödeme Sorunları", üçüncü bölüm "Para Politikası ve Sorunları" başlıklarını taşıyor.

Birinci bölüm özellikle kuramsal sorunların ağırlıklı olduğu bir bölüm. Ancak istihdam, işsizlik gibi sorunlara da değiniliyor.

İkinci bölümde, uluslararası para ve ödeme sorunları ele alınırken, aslında yapılan uluslararası ekonomik ilişkilerin irdelenmesi olmuş. Dış ticaret ilişkilerinin de çok ağırlıklı olduğu bu bölümde, devalüasyondan, ithal ikamesine dek çok sayıda popüler soru açık ve net bir biçimde yanıtlanmış.

"Para Politikası ve Sorunları" başlığını taşıyan üçüncü bölüm ise, genel olarak ekonomi politikasının oluşturulmasına değin sorulara ayrılmış. Enflasyon, stagflasyon, enflasyonun türleri ve nedenleri, enflasyonun etkileri, enflasyonla mücadele yöntemleri vb. gibi, toplumumuzun insanlarının kafalarını kurcalayan pek çok soru en yetkin biçimiyle yanıtlanıyor.

Bölümün son sorusu, "24 Ocak 1980'den beri uygulanmakta olan istikrar programının amaçları nelerdir ve bu amaçlar nasıl ve hangi düzeyde gerçekleşebilir?"i yanıtlarken, Türkiye'nin son beş yıldaki ekonomik macerasının nedenlerini ve olası sonuçlarını irdeliyor. En yüksek düzeyde de olsa, pekçok insanın dikkatle okuyup düşünmeleri gereken bir bölüm bu.

Sadun Aren'in bu kitabı kolay anlaşılabilir olmayı amaçlamasına rağmen, bu uğurda bilimsellikten hiç ödün vermiyor. Kolayca okunmasına karşın, okuyan çok şey öğrenebiliyor. Yetkililerin bazı şeyleri bilmeleri; bazı şeyleri bilenlerin yetkili olabilmesini umut etmek istiyoruz.●

Maç Askıya Alındı

DÜNYA Şampiyonu Sovyet satrançcısı **Karpov** ile vatandaşı **Kasparov** arasında 10 Eylül'den beri Moskova'da yapılmakta olan unvan maçı, Karpov'un rahatsızlanması üzerine durduruldu. Durdurma kararını, Karpov'un doktorlarının çağrısıyla Moskova'ya gelen FİDE (Uluslararası Satranç Federasyonu) Başkanı Florencio Campomanes verdi. FİDE Başkanı'nın böyle bir yetkisi var.

Maçın 48. oyununun sonunda Karpov 5-3 önde gidiyordu. 6 oyun kazanan maçın galibi olacaktı.

Satranç dünyasına bir meteor gibi giren Sovyet satranç ustası Kasparov henüz 21 yaşında. Satranç tarihinde unvan maçı oynama hakkını elde etmiş en genç oyuncu (bunu da maçın rekorları arasına kaydetmek gerek). Maçı kazanırsa en genç şampiyon olacak.

GENÇ KASPAROV ZORLADI

Maç, 21 yaşındaki Kasparov'un üstün yeteneğinin yanı sıra; sağlam sinirlere ve yüksek moral güce sahip olduğunu gösterdi. 6 kazancın sonunda bitecek bir maçta 5-0 yenik durumdayken, direnci kırılmadı. Bunun ilk ürününü 32. oyunu kazanarak aldı. Beş ay gibi uzun bir süre devam etmesi dünya satranç kamuoyunda çeşitli esprilere yol açan maça yeniden heyecan katan, Kasparov'un üst üste 47. ve 48. oyunları kazanması oldu. Bu noktada Kasparov'un, skorda geri olmasına rağmen moral avantajı ele geçirdiği söylenebilir.

KRAL YORGUN DÜŞÜYOR

Ustalar arasında oynanan oyunlarda, bilgi ve yeteneğin yanı sıra, başka faktörler de rol oynar. Özellikle fizik ve moral dayanıklılık bunların en başında gelir. Uzayan maçın Karpov'u yorgun düşürdüğü anlaşılmaktadır. Nitekim, bu beş ay içinde Karpov'un 10 kilo verdiği söyleniyor. Son oyunlarındaki başarısızlığını, bir ölçüde yorgunlukla açıklamak mantıki görünüyor.

Yakın zamanlara kadar şampiyonluk maçları 24 oyun üzerinden yapılırdı. 24 oyunun sonunda en fazla puanı toplayan maçı kazanmış olurdu (eşitlik halinde şampiyon ünvanını korurdu). Bu maçta uygulanan yöntem (6 oyun kazanma şartı) ise, maçın ebediyete kadar sürmesine teorik olarak olanak vermektedir.

Karpov-Kasparov maçıyla ortaya çıkan durumun, FİDE'yi kuralları yeniden gözden geçirmek zorunda bırakacağını şimdiden söylemek mümkündür. Eğer bu maç eski kurallar üzerinden yapılsa sonuç ne olurdu? Kazançlara bakarsak şu durum ortaya çıkıyor:

KARPOV 3., 6., 7., 9. ve 27. oyunları, KASPAROV 32., 47. ve 48. oyunları kazandılar. İlk 24 oyunda Karpov'un 4-0'lık bir üstünlüğe sahip olduğu görülür. Şüphesiz buradan spekülatif sonuçlara varmak istemiyoruz. Ancak, zamanın oyuncular üzerinde giderek etkisini artırdığını bu maç bir kere daha göstermiş oldu.

... VE SİYASET

İki Sovyet satranç ustasının bu karşılaşması, batı basınında çeşitli biçimlerde ele alındı. Bunlardan bir kısmı, Sovyet satrancının başarısını simgeleyen bu olaya politik unsurlar şırınga etmeye uğraştılar. Bunun için, "haberler" ve "yorumlar" ürettiler. İnce ve sinsi yöntemlerle, bir satranç olayı, satranç-dışı platforma çekilmeye çalışıldı. Her nedense, Türkiye'nin demokrat insanlarının günlük gıdası olan Cumhuriyet gazetesi, bu propaganda haplarını yuttu. Olayın satranç yanı, gazetenin satranç köşesini hazırlayan uzmana kaldı, "öbür" yanını "Kültür Servisi" imzalı yazılar üstlendi. Maç boyunca Cumhuriyet'te, dedikoduya, spekülasyona dayanan yarı-üretme, yarı-gerçek bulamaç böyle üç yazı çıktı. Bu yazılar, Karpov'un bir komünist olduğu (biraz siyaset), Kasparov'un Yahudi olduğu (biraz ırkçılık) gibi "gazetecilik" hünerleriyle süslenmişti.

Bu yazılar sayesinde satrançtan siyasete geçtiğimize göre, bir kaç söz de bizden olsun: Cumhuriyet, demokrat insanların gazetesidir. Hepimiz güne onunla başlıyoruz, demek, yanlış olmaz. Sorumluluğunu kavrayamamış bir-iki kişinin Cumhuriyet'e zarar vermeye hakkı yoktur. Demokrat Cumhuriyet'in demokrat okuyucusu olarak, hem bu eleştiri hakkını (ve görevini) kendimizde buluyoruz, hem de eleştirilerimizin dikkate alınacağını umuyoruz. "Kültür" imzasını kullanan kişilere ise sözümüz şudur: Satrancı gazetenin uzmanına bırakın, 64 karede siyaset (hem de başkasının siyasetini) oynamaya kalkmayın. ●

Dünya şampiyonu Sovyet Usta Karpov yıldızı erken parlayanlardan. Unvanını ele geçirdiği 1975'ten 1984'e kadar katıldığı 32 turnuvada 22 kere birincilik elde etti, 5 kere de birinciliği paylaştı. En kötü derecesi 1977'de Leningrad'daki ve 1980'de Buenos Aires'teki 4. lükleri. Bu 3? turnuvada oynadığı 395 oyunun sadece 18'ini kaybetti.

HANGİSİ ÖNEMLİ?

Dikkat ediyor musunuz? Son yıllarda işverenleri bir hayırseverlik tutkusu sardı. Hem de öyle bir sardı ki, hani Allahın her günü bir hayır işlemeseler, sanki o gün işleri rast gitmeyecek.

Kimisi sanat faaliyetlerini ödüllendiriyor...

Kimisi sanatçılarımızın büstlerini, heykellerini yaptırmaya kalkışıyor...

Kimisi yurt, okul, hastahane açıyor...

Bunları gazetelerde okuyoruz. Zaman zaman TV'de izleme olanağımız bile oluyor.

Her şey gün gibi ortada; işverenler, elleri titremeden ve bol keseden paracıklarını "hizmet" uğruna harcıyorlar.

Evet, paralarının bir kısmını nasıl harcadıkları anlaşılıyor.

Bir de nasıl kazandıklarını anlayabilsek!

*

PARTİ Mİ, YAMALI BOHÇA MI?

Gazetelerden ANAP kongrelerini izlemiyorsanız, son günlerin önemli siyasal-sportif bir olayını kaçırdığınızı bilin.

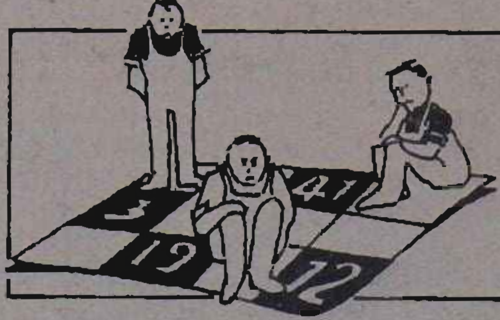
Üstelik bu kongreler, bu partiyi daha yakından tanımamıza olanak veriyor.

Örneğin şu meşhur "dört siyasi eğilim" konusu. Bu eğilimlerden özellikle ikisinin ANAP'a bir canlılık getirdiği gözleniyor. Hemen her kongre başlı başına bir heyecan. Bazı kongreler ise karakolda bitiyor.

Bir siyasi parti, ülkeye vereceklerinin modelini, kendi örgütsel yapısı ve işleyişiyle ortaya koyar.

ANAP herhangi bir parti değil, iktidar partisidir. Hükümetten yerel yönetimlere ve parti örgütüne kadar her alandaki curcunaya bakınca, bu modelin pek öyle sağlıklı olmadığı görülüyor.

Ve ülkemizi ANAP yönetiyor.

TOMBALALI DEMOKRASİ

İşverenler, işten çıkarma yasağının kaldırılmasını savunurken "Demokratik rejimlerde böyle bir yasak olamaz. Mademki demokrasiye geçiyoruz, öyleyse bu yasak kalkmalıdır" dediler.

Demokrasiye geçiş sürecini hızlandırmak amacıyla olsa gerek, bazı işyerlerinde işçi çıkarmalar "tombala çekme" yöntemi ile yapılıyor.

Elbette böyle olmalı. Demokratik ülkelerde, yöntemler de demokratiktir.

İşverenlere göre, kendilerine serbestlik veren her şey demokratiktir.

Toplumumuzda bir kesim, demokrasiyi böyle anlıyor. Aç kalma, işsiz kalma özgürlüğü olmazsa, o demokrasiye nasıl demokrasi denebilir?

İşverenlere şunu sormak gerek:

"Toplumun zararına olan bir şey, demokratik olabilir mi?"

Hayatımız bir şans oyununa döndü. Piyango, toto, 6'lı ganyan, gazete kuponu derken bir de tombalayla işçi çıkarmalar!

*

SİYASET VE ASKERLİK

MDP'nin sayın Başkanı Sunalp, eski komutanlık günlerindeki başarılarını bir türlü unutamıyor. Siyasete de bir komutan gibi soyundu. Ordusunun başına geçti, "ilk hedefimiz iktidar!" şiarıyla seçmenin önüne çıktı.

Sonra? Siyasette iyi bir komutan olmadığı anlaşıldı. Önce 6 Kasım, ardından 25 Mart muharebesini kaybetti. Ordusu durmadan zayiat veriyor. Korkarız yakında ordusuz bir komutan olup çıkacak.

Ama, Allah için, moralini bir an olsun bozmuyor. Her olayı, her durumu açıklayabilmede sonsuz bir yeteneğe sahip olduğunu gösteriyor. İrili ufaklı, her türlü yenilginin ardından, esprileriyle moral gücünü ortaya koyuyor.

Hâlâ direniyor.

Eskiden bir Maarif Nazırı "Ah şu okullar olmasa, ne güzel yürütürdüm nazırlığı" demiş. Sayın Sunalp de "Ah şu particilik olmasa, ne de güzel başkanlık yapardım" diyor olmalı.

*

SİYASET DERSLERİ

Ünlü hikaye:

Fransız Devriminin arifesinde, kralice çevresindekilere sormuş "Halk niçin bağırıyor?" diye. "Ekmek istiyorlar" demiş çevresindekiler, Kraliçe de "Ekmek yoksa pasta yesinler" cevabını vermiş bütün içtenliği ile.

Şimdi akıllar değişti. Vatandaş et bulup yiyemiyorsa, "fasulye ye!" cevabını alıyor.

Demek ki, tarih tekrarlanıyor..

Eskiden insanları yönetmek için kaba baskı yeterliydi. Gidebildiği yere kadar.

Şimdi incelikler döneminde yaşıyoruz. Siyaset sahnesinde cambazların, demagogların görülmesi bundan olsa gerek. Siyaseti "vatandaşın karşısında manevra yapabilme kabiliyeti" gibi gören siyasetçi sayısı, hiç sanmıyoruz ki az olsun.

Siyasetçi, siyaset tarihinden ders alıyor, yöntemlerini geliştiriyor.

Bir de, vatandaş olarak bizler o dersten nasibimizi alabilsek!

Bizim gibi ülkelerin kaderi galiba bu noktada düğümleniyor.

*

HER ŞEY SATILIK

Özal'ın sayesinde ülkemiz müzayede salonuna döndü.

"Satış" kelimesi, Özal'ın ideolojisinde önemli bir yer tutuyor.

Çocukluğumuzdaki "yağ satarım, bal satarım, ustam öldü, ben satarım" oyunu, şimdi bir ekonomi modeli oldu.

Köprü senetleri satıldığında, bir gazetemiz "Köprü Bizim Oldu" diye manşet attı.

Ya? Daha önce kimindi acaba?

Daha önce tam tamına 45 milyon insanındı.

Herkes alıcı olamadığına göre, değişen nedir?

Bu soruya cevap veremezsek, Özal'ın ne yapmak istediğini anlamamışız, onun ideolojisinin "orta direğini" göremiyoruz demektir.

Özal "basit" bir operasyonu gerçekleştirmenin peşinde: milletin, devletin malını, özel ellere devrediyor.

Sözün kısası: mülkiyet el değiştiriyor.